

Trap: Thisted Amt 1. og 2. udgave (1858 og 1875)

Indhold

Trap: Thisted Amt 1. og 2. udgave (1858 og 1875).....	1
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858.....	4
Thisted Amt.....	4
Trap: Thisted amt, 2. udg. 1875.....	6
Thisted Amt.....	6
Trap: Thisted købstad 1. udg. 1858.....	8
Thisted,.....	8
Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875.....	12
Thisted,.....	12
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858.....	18
Arup Sogn,	18
Thy eller Thyland.....	19
Trap: Thisted Amt. 2. udg. 1875.....	20
Arup Sogn,	20
Trap: Thisted Amt. 2. udg. 1875.....	21
Thy eller Thyland,.....	21
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858.....	23
Harring Sogn.....	23
Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875.....	24
Harring Sogn,.....	24
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858.....	24
Hillerslev Sogn.....	24
Trap: Thisted amt 2. udg. 1875.....	25
Hillerslev Sogn,.....	25
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858.....	26
Hundborg Herred.	26
Thisted Landsogn.....	26
Tilsted Sogn,	27
Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875.....	27
Hundborg Herred	27
Thisted Landsogn,.....	27
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858.....	28
Hundborg Sogn	28
Trap: Thisted Amt. 2. udg. 1875.....	29
Hundborg Sogn,.....	29
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858.....	30
Hundstrup Sogn.....	30
Trap: Thisted Amt. 2. udg. 1875.....	31
Hunstrup Sogn,.....	31
Trap: Thisted Amt. 1. udg. 1858.....	32

Hørsted Sogn,.....	32
Trap: Thisted Amt. 2. udg. 1875	32
Hørsted Sogn,.....	32
Trap: Thisted Amt. 1. udg. 1850.....	33
Jannerup Sogn,.....	33
Trap: Thisted Amt. 2. udg. 1875	33
Jannerup Sogn,.....	33
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858	34
Kallerup sogn,.....	34
Trap: Thisted Amt. 2. udg. 1875	35
Kallerup Sogn	35
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858	36
Kaastrup Sogn,.....	36
Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875	36
Kaastrup Sogn,.....	36
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858	37
Nors Sogn.....	37
Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875	38
Nors Sogn,.....	38
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858	39
Nørhaa Sogn,.....	39
Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875	40
Nørhaa Sogn,.....	40
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858	41
Sennels Sogn.....	41
Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875	42
Sennels Sogn,.....	42
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858	43
Skinnerup Sogn,.....	43
Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875	43
Skinnerup Sogn,.....	43
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858	44
Skjoldborg Sogn.....	44
Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875	45
Skjoldborg Sogn,.....	45
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858	45
Hassing Herred.....	45
Snedsted Sogn.....	45
Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875	46
Hassing Herred.....	46
Snedsted Sogn,.....	46
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858	47
Stagstrup Sogn,	47
Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875	48
Stagstrup Sogn,	48

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858.....	49
Sønderhaa Sogn.....	49
Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875.....	49
Sønderhaa Sogn,.....	49
Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875.....	50
Tilsted Sogn,.....	50
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858.....	51
Torsted eller Thorsted Sogn,.....	51
Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875.....	51
Torsted eller Thorsted Sogn,.....	51
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858.....	52
Tved Sogn,.....	52
Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875.....	53
Tved Sogn,.....	53
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858.....	53
Vang og Torup Sogne.....	53
Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875.....	54
Vang og Torup Sogne.....	54
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858.....	56
Vesløs Sogn,.....	56
Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875.....	57
Vesløs Sogn,.....	57
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858.....	57
Vester=Vandet Sogn.....	57
Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875.....	59
Vester=Vandet Sogn,.....	59
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858.....	60
Øsløs Sogn.....	60
Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875.....	61
Øsløs Sogn,.....	61
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858.....	62
Østerild Sogn,.....	62
Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875.....	62
Østerild Sogn,.....	62
Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858.....	63
Øster=Vandet Sogn,.....	63
Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875.....	64
Øster=Vandet Sogn,.....	64

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Thisted Amt

ligger paa Nørre=Jyllands nordvestlige Hjørne. Det grændser mod Vest og Nord til Vesterhavet, imod Øst til Hjørring Amt. Liimfjorden og imod Syd til Liimfjorden og Ringkjøbing Amt, fra hvilket sidste, det saakaldte Pæledige midt paa den nu gjenembrudte Landtunge mellem Havet og Fjorden adskiller det. Amtet bestaaer af 3 Hoveddele: 1) Vester=Han Herred med Halvøen Hannæs, der tilligemed det østligere beliggende Øster=Han Herred i Hjørring Amt i Almindelighed betragtes som en Deel af Vendsyssel *); 2) Thy eller Thyland med Halvøen Thyholm og Øen Jegindø, som strækker sig 9½ Miil fra Rødbro, hvor det støder til HANherred, til Pælediget $\frac{3}{4}$ Miil syd for Aggercanal; og 3) Mors, den største af Øerne i Liimfjorden, med tilhørende mindre Ø Agerø. Skjændt dette Amt hører til Landets mindste, har dog intet andet en saadan Udstrækning og en saa vidt forgrenet Grændse, og kun i faa andre træffes flere Eiendommeligheder, frembyde sig mere vexlende Jordbundsforhold end her **). Amtet Størrelse er $30\frac{3}{4}$ Kvadrat Miil. Htk, 13,617½ Td. A. og E. og 159 Tdr. Msk. Amtet er det eneste i Danmark, der ingen Skovskylds Hartkorn har. En eneste lille Skov paa 40 Tdr. Land findes ved Høiriis paa Mors. Indvaanernes Antal efter sidste Folketælling 51,309, hvilket viser et

*) I Thy ligesom og i det Hele Landet nord for Liimfjorden nævnes Hanherrederne dog som en fra Vendsyssel forskjellig Landsdeel.

**) I den landoeconomiske Beskrivelse over Thisted Amt af Provst C. Djørup udtrykker Forfatteren sig herom saaledes: "Paa den ene Side beskylles Thisted Amt i sin hele Længde af det for Øiet ubegrændsede Hav, hvor de nøgne golde Klitbakker, det uhyre Sandhav frembyde et sørgeligt Skue, medens kun hist og her en Grønning fremtræder som en liden Oase; eller et Fiskerleie pipper frem bag Sandbakkerne, som tjene det til Læ; eller et Skibsvrag staaer nedboret i Sandet som en Trophæ, mindende om Menneskets Svaghed i Kampen mod den oprørte Natur. Paa den anden Side skyder Liimfjorden med sit blanke Vand, snart smal, saa at de forskjellige Egne nærme sig hinanden, snart bred, og da atter aabnende sig som et Belte, der indeslutter dens rige og smilende Øer; og bag den vise sig bebyggede Egne og frugtbare Marker. I det Indre er et bebygget Landskab, hvor Høie afvexle med Dale, frugtbare Marker fryde Øiet, og en Kjæde af Indsøer giver Maleriet Afvexling; men det afbrydes og paa sine Steder af store Moser og Kjærstrækninger, uopdyrkede Heder og af Marker, hvis afsvedne og gule Udseennde vidner om Sand og Gruus. Kun hist og her slynger en liden Bæk sig frem mellem de skraanende Høie, udgydende sit spatsomme Vand meest i Fjordens Basin, og kun faa grønnende, blomsterrige Enge fryde Øiet. Men frit skuer det fra Høi til Høi over Sletter og Dale, over Marker og Byer, over Fjord og Hav, thi ingen Skov begrændser Udsigten eller formørker Horizonten i Baggrunden".

Antal af 2,216 paa Kvadrat Miilen. Af disse 51,309 Indvaanere levede 46,800 i Landdistricterne og 4,509 i Kjøbstæderne. Det er alt i dette Skrifts almindelige Deel bemærket, at Kvægavl og

Hesteopdræt staae paa et høit Standpunct i dette Amt, og heri maa ogsaa fortrinsviis Kilden til Amtets Velstand søges*). Selve Agerdyrkningen synes endnu at staae Noget tilbage for de fleste andre Dele af Danmark. Med hensyn til Huusflid staaer det derimod høit, ligesom ogsaa Fiskeriet, skjøndt i høi Grad tilbagetrængt fra sin tidligere Betydning ved Aggercanalens Gjennembrud og den derved forandrede Fiskestand i Liimfjorden, drives i ikke ringe Omfang, nu især omkring ved Havet. Landets Rigdom paa Leer og Kalk har fremkladt talrige Teglværker og Kalkbrænderier. I 1850 havde Amtet ifølge Stat. Tbv. 64 større Eiendomme over 12 Tdr. Htk., 2954 Bøndergaarde, 3230 Huse med 1 Fdk. Htk. og derover og 1696 med mindre end 1 Fdk. Htk. Antallet af Fæstegaarde var den 1ste Januar 1856: 146 med 563 Tdr. Htk.

Thisted Amt har kun tvende Kjøbstæder: Thisted og Nykjøbing. Efter Herreder er det inddelt i: Vester=Han Herred, Hillerslev H., HundborgH.; Hassing H., Refs H., Mors Nørre H. og Mors Sønder H. Amtets samtlige Landcommuner danner eet Amsraadsdistrict, der har 7 valgte Medlemmer.

Amtet henhører til 3die Rigsraads=Valgkreds, udgjør en Deel af 8de Landsthingskreds og indbefatter 4 Folkethings=Valgkredse.

*) Provst Djørup fremhæver (i 1842, og senere er heri vistnok kun skeet Forandring til det Bedre), at Velstand er almindeligt fremherskende i Thisted Amt. "Det blotte Syn af Landet viser det; thi overalt seer man velopbyggede tildeels grundmurede Gaarde og Huse, hvilket stedse bliver mere almindeligt, og Almuen lever, om ei overflødig, saa dog godt, og faaer rigelig og sund Næring. Træder man ind i deres Boliger, da møder og der Øiet Spor af ydre Velvære; det solide og rigelige Bohave, det blankpolerede Messingtøi paa Vægen, Porcelain og Glasvarer paa Dragkister, Kakkellovn og i den aabne Skjænk, de flere smuktmalede og gode Dragkister, Kister og Schatoller, som ei blot ere til Prydelse, ja selv Børnenes tykke og røde Kinder, Alt bærer Præg af, at Armoden ei her er tilhuse, som og vises, naar man træder ud og seer Kreaturerne i deres gode Huld, de velfodrede skønne Heste, de solide med Jern stærkt beslagne Avlsredskaber, især Vogne; eller, naar den Reisende paa Veien møder Bonden med hans hurtigt forbiilende Befordring, de vælige, unge Hestter for den, om end ikke med Smag, saa dog stedse pent malede stærke Vogn, hvorpaa Familien sidder, vel klædt med varme og gode Reisekapper: da seer han, at han er i en Egn, hvor Velstand er almindeligere end i de andre Egne af Landet."

Naar det her anføres som et Tegn paa Velstand, at Gaardene ere grundmurede, maa det dog bringes i Erindring, at denne Bygningsmaade i det skovløse Thy, ligesom paa hele Vestkysten lige ned til Elben er billigere end Bygning af Bindingsværk.

Amtet hører i geistlig Henseende til Aalborg Stift. Thy udgjør 2 Provstier, nemlig Hundborg=Hillerslev Herreders og Refs=Hassing Herreders. Mors danner eet Provsti, og Vester=Han Herred er forenet med Øster=Han Herred samt Hvetbo Herred til eet Provsti.

I jurisdictionel Henseende indbefatter Amtet 2 Kjøbstadjurisdictioner og 3 Landjurisdictioner, nemlig: 1) Hillerslev og Hundborg Herreder, 2) Hassing og Refs Herreder, 3) Mors Nørre- og Sønder=Herreder, hvorhos Vester=Han Herred er forenet med Øster=Han Herred i Hjørring Amt til een Jurisdiction. Amtet henhører til 6te Udskrivningsdistrict. Thy og Mors ligge under Viborg Stiftsphysicat, Vester=Han Herred under Aalborg Stiftsphysicat. I Amtet findes følgende Lægedistricter: Thisted District, Hassing og Refs Herreders District, Nykjøbing District og en Deel af Han Herredernes District. Derhos hører den Deel af Landtungen mellem Vesterhavet og Liimfjorden, der ligger mellem Aggercanal og Pælediget til Lemvig Lægedistrict. Med Hensyn til de directe Skatters Oppebørsel danner Amtet eet Amtsstuedistrict. Een Branddirecteur for hele Amtet.

Trap: Thisted amt, 2. udg. 1875.

Thisted Amt

ligger paa Nørre=Jyllands nordvestlige Hjørne. Det grændser mod Vest og Nord til Vesterhavet, imod Øst til Hjørring Amt, Liimfjorden og imod Syd til Liimfjorden og Ringkjøbing Amt, fra hvilket sidste det saakaldte Pæledige midt paa den nu gjenembrudte Landtunge mellem Havet og Fjorden adskiller det. Amtet bestaaer af 3 Hoveddele: 1) Vester=Han Herred med Halvøen Hannæs, der tilligemed det østligere beliggende Øster=Han Herred i Hjørring Amt i Almindelighed betragtes som en særegen Landsdeel under det fælles Navn "Hanherrederne"; 2) Thy eller Thyland med Halvøen Thyholm og Øen Jegindø, som strækker sig $9\frac{1}{2}$ Miil, fra Rødbro, hvor det støder til Hanherred, til Pælediget $\frac{3}{4}$ Miil syd for Aggercanal; og 3) Mors, den største af Øerne i Liimfjorden med tilhørende mindre Ø Agerø. Skjønt dette Amt hører til Landets mindste, har dog intet andet en saadan Udstrækning og en saa vidt forgrenet Grændse, og kun i faa andre træffes Eiendommeligheder, frembyde sig mere vexlende Jordbundsforhold end her*). Amtets Størrelse er $30\frac{63}{100}$ Kvadrat Miil Htk. 13,617 $\frac{1}{2}$ Tdr. A. og E. En

*) I den Landoeconomiske Beskrivelse over Yhisted Amt af Provst C. Djørup udtrykker Forfatteren sig herom saaledes: I den landoeconomiske Beskrivelse over Thisted Amt af Provst C. Djørup udtrykker Forfatteren sig herom saaledes: "Paa den ene Side beskylles Thisted Amt i sin hele Længde af det for Øiet ubegrændsede Hav, hvor de nøgne golde Klitbakker, det uhyre Sandhav frembyde et sørgeligt Skue, medens kun hist og her en Grønning fremtræder som en liden Oase; eller et Fiskerleie pipper frem bag Sandbakkerne, som tjene det til Læ; eller et Skibsvrag staaer nedboret i Sandet som en Trophæ, mindende om Menneskets Svaghed i Kampen mod den oprørte Natur. Paa den anden Side skyder Liimfjorden med sit blanke Vand, snart smal, saa at de forskjellige Egne nærme sig hinanden, snart bred, og da atter aabnende sig som et Belte, der indeslutter dens rige og smilende Øer; og bag den vise sig bebyggede Egne og frugtbare Marker. I det Indre er et bebygget Landskab, hvor Høie afvexle med Dale, frugtbare Marker fryde Øiet, og en Kjæde af Indsøer giver Maleriet Afvexling; men det afbrydes og paa sine Steder af store Moser og Kjærstrækninger, uopdyrkede Heder og af Marker, hvis afsvedne og gule Udseennde vidner om Sand og Gruus. Kun hist og her slynger en liden Bæk sig frem mellem de skraanende Høie, udgydende sit spatsomme Vand meest i Fjordens Basin, og kun faa

grønnende, blomsterrige Enge fryde Øiet. Men frit skuer det fra Høi til Høi over Sletter og Dale, over Marker og Byer, over Fjord og Hav, thi ingen Skov begrænder Udsigten eller formørker Horizonten i Baggrunden".

eneste lille Skov paa 40 Tdr. Land findes ved Høiriis paa Mors. Ifølge Sammendrag af statistiske Oplysninger angaaende Kongeriget Danmark Nr. 5 udgjorde den 15de Juli 1871 i Thisted Amt: det ved Matriculeringen opmaalte Areal 305,872 Tdr. Land, deraf besaaet og beplantet 71,471 Tdr. Land, nemlig med Hvede 381 Tdr., med Rug 12,961 Tdr., med Byg 12,659 Tdr., med Havre 33,176 Tdr., med Boghvede 8 Tdr., med Ærter og anden Bælgsgødning 2200 Tdr., med Blandsød 5322 Tdr., med Kartoffler 4117 Tdr., med andre Bælgfrugter 309 Tdr., med Raps 295 Tdr., med andre Handelsplanter 43 Tdr. Naar det i dette Skrifts forrige Udgave er anført, at Kvægavl og Hesteopdræt staaer paa et høit Standpunkt i Thisted Amt og at Kilden til Amtets Velstand maa søges i disse Næringsveie, og at det derefter tilføies, at Agerdyrkingen synes at staae tilbage for den i det øvrige Land, saa er heri skeet ikke ringe Forandring i de mellemliggende Aar; medens Thisted Amt vel hører til de Amter, der have størst Kvægstyrke (1428 Stkr. pr. 1000 Mennesker efter Tællingen 1871), staaer det dog tilbage i den Henseende for Ringkjøbing, Viborg og Ribe Amter (resp. 1753, 1532 og 1530 pr. 1000 Mennesker). Hesteholdet var imellem Tællingerne 1866 og 1871 aftaget over hele Landet, men intet Amt var det aftaget i samme Grad som i Thisted Amt, hvor Tilbagegangen var 19 pCt. Det samlede Kreaturhold var den 15de Juli 1871: Heste 9885, Hornkvæg 58,721, Faar 123,856, Sviin 7066. Derimod tør man vistnok antage, at Agerbruget er gaaet fremad. Huusfliden staaer endnu paa et høit Standpunkt, sammenlignet med det øvrige Land. Fiskeriet er vel snarere i Tiltagende end i Aftagende; Østerskrabningen i Liimfjorden er en vigtig Erhvervskilde i de senere Aar, og Amtets Beboere deeltage ogsaa i det øvrige Liimfjordsfiskeri samt drive Fiskeri paa Vesterhavet fra Fiskerleierne Agger, Aalum, Steenbjerg, Vorupør, Vangsaa, Klitmøller, Hansted, Febersted, Vigsø og Slettestrand. Landets Rigdom paa Leer og Kalk har fremkaldt talrige Teglværker og Kalkbrænderier. I 1860 havde Amtet ifølge Statistisk Tabv. 63 større Eiendomme over 12 Tdr. Htk., 3158 Bøndergaarde, 2876 Huse med 2 Skpr. Htk., 1236 mellem 2 Skpr. og 1 Fdk., 2351 under 1 Fdk. og uden Htk. Antallet af Fæstegaarde var den 1ste Januar 1860: 123 med 517 Tdr. Htk. og overstiger nu ikke 100 med c. 400 Tdr. Htk.

Indbyggernes Antal efter Folketællingen 1ste Februar 1870 er 60,724, hvilket viser et Antal af 1982 paa Kvadrat Milen. Af disse 60,724 Indbyggere levede 54,926 i Landdistricterne og 5798 i Kjøbstæderne.

Thisted Amt har kun tvende Kjøbstæder: Thisted og Nykjøbing. Efter Herreder er det inddeelt i: Vester=Han Herred, Hillerslev Herred, Hundborg Herred, Hassing Herred, Refs Herred, Mors Nørre Herred og Mors Sønder Herred. Amtets samtlige Landcommuner danne eet Amtsraadsdistrict, der har 7 valgte Medlemmer.

Amtet udgjør en Deel af 8de Landstingskreds og indbefatter ??? Folkethings=Valgkredse.

Amtet hører i geistlig Henseende til Aalborg Stift. Thyland udgjør 2 Provstier, nemlig

Hundborg=Hillerslev Herreders og Refs=Hassing Herreders. Mors danner eet Provsti, og Vester=Han Herred er forenet med Øster=Han Herred samt Hvetbo Herred til eet Provsti.

I jurisdictionel Henseende indbefatter Amtet 2 Kjøbstadjurisdictioner og 3 Landjurisdictioner, nemlig: 1) Hillerslev og HundborgHerreder, 2) Hassing og Refs Herreder, 3) Mors Nørre= og Sønder=Herreder, hvorhos Vester=Han Herred er forenet med Øster=Han Herred i Hjørring Amrt til een Jurisdiction. Amtet henhører til 5te ???ningskreds.

Thisted Amt hører under Physicatet for Viborg og Thisted Amter og har følgende Lægedistricter: Han Herredernes District (Elmelund og Fjerritslev), Thisted og District (Thisted), Hassing og Refs Herreders District (Vestervig), Thyholm og Jegindø District (Hvidbjerg), Nykjøbing og District (Nykjøbing).

Med Hensyn til de directe Skatters Oppebørsel danner Amtet eet ???district.

Amtet har 2 Branddirecteurer, en for Thy og Vester=Han Herred og en for Mors.

Trap: Thisted købstad 1. udg. 1858.

Thisted,

Kjøbstad, i Hundborg Herred, under 56° 57' 15" n. B., 3° 53' 15" v. L. (Det bliver altsaa omtrent eet Qvarteer senere Middag i Thisted end i Kjøbenhavn), ligger nedadskraanende mod og om en Viig af Liimjorden. En lille Bæk, der har Udløb i Fjorden, skiller Byen i 2 Dele. Ad Postveien 4 Mile fra Nykjøbing paa Mors, 6 M. fra Fjerritslev og 13 M. Aalborg.

Byen har et areal af c. 40 Tdr. Land, 28 Gader og Stræder, hvoraf 2 ere anlagte i de senere Aar, 404 brandforsikrede Bygninger (i 1837 kun 284), hvoraf 383 i den egentlige By. 5 Vindmøller. Samtlige Bygninger vare i Sepbr. 1854 assurerede til 768, 630 Rd. (den 31te Marts 1843: 393, 830 Rd.)

Thisted Sogn bestaaer af en Kjøbstadscommune og en Landcommune. Denne sidste, der bestaaer af Byerne Tingstrup, Faartoft og Torp samt nogle Gaarde, vil særskilt blive at beskrive blandt Landsognene.

Kjøbstadsjorderne udgjøre ialt 1672 Tdr. Land paa c. 10,000 Kvadratalen (Bygsædeland) af 138 Tdr. Htk., hvoriblandt Communens Jorder, "Kronens Mark" kaldet, der ere skjænkede Byen af Kong Hans, af 236 Tdr. Land med c. 10 Tdr. Htk. Jorderne ere ikke udskiftede til Grundene.

Af offentlige Bygninger og Institutioner mærkes:

Kiren, beliggende vestlig i Byen, temmelig anseelig, høit Taarn med Spiir, tvende Hovedgange og 3 Rader Stole. Epitaphium af Mamor over Justitsraad Berregaard til Kjølbysgaard og Vesløsgaard, død 1731, og Fru Anne Søre, død 1736, hvilke have skjænket Altertavlen og nogle Legater til Kirken. Ved Taarnet staaer en Runesteen fra Runeskriftens sildigste Periode (F.M.). Kirken hører til de mere

formuende i Landet, da den foruden sin egen Tiende og $\frac{1}{2}$ Kongetiende af Thisted Sogn eier i Capital og Legater c. 30,000 Rd.

Raadhuset, opført i ældre Stil for nogle Aar siden, fælles for Kjøbstaden samt for Hillerslev og Hundborg Herreder.

Realskolen (for Byen og Amtet) med en anseelig Bygning, opført 1856. Sorø Academi tilskyder 1000 Rd., Amtet 500 Rd. og Byen 500 Rd. aarlig; 2 Communal-skoler;

Hospitalet, for 8 Lemmer, med en Capital af 5000 Rd.;

Fattighuset.

[Kort over byen]

Indvaanere i 1855: 2763 (Mdkj. 1368 og Kvkj. 1395); i 1850: 2342; i 1845: 2145; i 1801: 1068; i 1769: 815.

Handelen: Thisted driver en ikke ubetydelig Handel paa Udlandet, navnlig paa England og Norge. Den indenlandske Handel foregaaer fornemlig med Kjøbenhavn og Aalborg, for størstedelen med Byens egne Skibe. Som noget Eiendommeligt fortjener at fremhæves, at paa Toldstedets lange Kyststrækning fra Ringkjøbing til Hjørring Amtsskjel, c. 13 Mile, ere flere Handlende etablerede, nogle med udvidet Handelsret, men de fleste med de saakaldte Skudehandelsbevillinger. Disse Handlende eie selv Fartøier, som anløbe Kysten, men som nu alene seile paa Norge. Paa Fjordstrækningen ere flere Handlende bosatte, hvoraf nogle have udvidet Handelsret, og driver den ene. (i Doverodde i Ydby Sogn) især betydelig Handel med grove Artikler og Colonialvarer, samt udfører af Landets Producter til fremmede Steder.

Af de vigtigere Varer indførtes i 1856 fra Udlandet: 9523 Pund Bomuldsgarn, 23,412 Pd. Bomuldsmannufacturvarer, 78,267 Pd. Jern og Jernvarer, 8287 Pd. Kaffe, 24,554 Pd. Linnedmannufacturvarer, 28,192 Tdr. Steenkul (i 1855: 14,537 Tdr.), 27,506 Pd. Steentøi, 18,393 Pd. Sukker (i 1855: 7981), 77,854 Pd. Tobak (i 1855: 21,833 Pd.), Trælast 260,791 Cbfd. (i 1850: 129,375 Cbfd., (i 1855: 84,960 Cbfd.), 17,343 Pd. Uldmannufacturvarer.

Af Kornvarer var den samlede Udførsel til Udlandet i 1856: 65,938 Tdr., fornemlig till England, medens Udførselen i 1855 var 97,702 Tdr.

Skibsfarten var 1856: i indenrigsk Fart, indfaaet 73 Fartøier af 1019 Læsters Drægtighed med 559 $\frac{1}{2}$ Læsters Bestuvning, udgaaet 58 Fartøier af 665 $\frac{3}{4}$ Læsters Drægtighed med 416 Læsters Bestuvning; i udenlandsk Fart, indgaaet 301 Fartøier af 4484 $\frac{1}{4}$ Læsters Drægtighed med 3876 $\frac{1}{4}$ Læsters Bestuvning, udgaaet 301 Fartøier af 4790 $\frac{1}{2}$ Læsters Drægtighed med 2006 $\frac{1}{2}$ Læsters Bestuvning.

Ved Toldstedet og i sammes District var den 1ste Januar 1857 hjemmehørende 72 Fartøier af 1256 $\frac{1}{4}$ Læsters Drægtighed; deraf 40 i selve Thisted (i 1840: 14; i 1834: 6; i 1801: 3).

Told- og Skibsfartafgifterne have beløbet i 1856: 51,719 Rd., i 1855: 53,094 Rd., i 1854: 45,303 Rd., efter Middeltal af de 6 Aar 1835-40 var Tolden 20,174 Rd. aarlig.

Af industrielle Anlæg havde Byen i 1856: et Bogtrykkeri, hvorfra en Avis udgives, flere Kalbrænderier, et Jernstøberi, en Tobakfabrik, 2 Ølbryggerier og et Brændeviinsbrænderi. Byen driver endeel Aal- og Flynderfiskeri, ligesom der optages af Fjorden endeel Cementsteen, der føres til Aalborg og andre Steder for at brændes.

Efter Sta. Tbv. brugte i 1850 af Byens egne Indvaanere af dennes Jorder 9 et Beløb af over 4 Tdr, Htk., 12 et Beløb af 4 til 2 Tdr., 17 et Beløb af 2 indtil 1 Td. og 48 et Beløb af under 1 Td. Htk.

I Thisted holdes aarlig 5 Markeder, nemlig: i Februar, Juni, Juli, SEptember og October.

Byens Øvrighed er en Byfoged, der tillige er Herredsfoged i Hillerslev og Hundborg Herreder. 8 Borgerrepræsentanter. Byskriveren er tillige Herredsskriver i fornævnte Herreder.

Communen eiede (i 1855). Andeel i Raad- Thing- og Arretshuset (see foran), Fattighuset og en anseelig Skolebygning samt den fornævnte "Kronens Mark", desuden i Capitaler 12,169 Rd., hvoraf Skolevæsenet 5262 og Fattigvæsenet 6557 Rd. Dens Gjæld var til samme Tid 12,650 Rd., hvoraf Skolevæsenet 3700 Rd. og Fattigvæsenet 3800 Rd. Det bemærkes derhos i den foreliggende Beretning, at der forestod en temmelig betydelig Forøgelse af Gjæld i Anledning aaf en Hovedgades Omlægning og til Istandsættelse af den gennem Byen løbende Aa samt til opførelse af et fælles Sygehus for Byen og for Amtets 3 nordligste Herreder.

Communaludgifterne beløbe sig i 1854 til 9702 Rd. Dertil blev ved særlige Indtægter udredet 1455 Rd. og ved Paaligning 7723 Rd.

Ved Communens 2de Skoler er ansat 5 Lærere og en Lærerinde; ved Realskolen en Rector og 2 Lærere.

Ved allerhøieste Resolution af 26de October 1853 ophævedes Thistedes Borgervæbning som et særligt Corps og fornedes soom en særegen Afdeling med det derværende Brandcorps. det særlige Politicorps bestaaer af 35 Mand.

Thisted Havn har en Dybde af indtil 10 Fod. Indtil 1840 havde Byen ingen Havn; hvilket lagde væsentlige Hindringer for Handelen og Skibsfarten, da Skibene maatte ligge paa aaben Rhed udsatte for Vind og Veir, kun med Besværlighed kunde lade og losse og ei her søge Vinterleie. Dette Savn føltes især ved Seiladsens Opkomst i den vestlige Deel af Liimfjorden, efterat Canalen ved Agger havde dannet sig. I det nævnte Aar begyndtes Opførelsen af den Dæmning, som nu danner Havnen og er udført i O.SO og N.O. fra Stranden ved Byens Sydende. Havne kassen havde i 1855 ingen Capital, men en Gjæld af 7000 Rd.

I geistlig Henseende danner Thisted, hvortil som foranført hører et Landdistrict med Annexet Tilsted eet Pastorat. Foruden Sognepræsten er for Thistedes Vedkommende ansat en residerende Capellan,

der tillige er Sognepræst for Skinnerup Sogn. Reguleringssummerne for disse 2 Embeder ere respective 1772 og 663 Rd. Thisted Amtstue, til hvis District Byen tilhører, ligger i denne. Districtslægen for Thisted Lægedistrict boer i Thisted. Apothek. Amtets 96de Lægd. Valgsted for Amtets 1ste Folkethings-Valgkreds.

Ved Toldstedet er ansat en Inspecteur, en Oppebørselscontrleur og 10 Assistenten. En Postmester, der tillige har Tilsyn med Befordringsvæsenet. Telegraphstation.

I Thisted er en Sparekasse, der er oprettet i 1829, men som indtil Udgangen af 1855 (Efterretninger om samme haves ikke senere) hørte til de mindst afbenyttede i Landet, der indeholdt saaledes kun c. 35,000 Rd., medens den var den eneste Sparekasse i Danmark og Hertugdømmerne, hvis Indskudssum i Aaret 1855 var aftaget (3 pCt.) I Byen findes ogsaa en Laane- og Discontobank.

Byens Overformynderimidler udgjorde den 1ste Januar 1854: 42,132 Rd. (den 1ste Januar 1845: 9773Rd.)

Udenfor Thisted ved den saakaldte Vinters Mølle findes en flere hundrede Alen lang, temmelig høi, men ikkun 2-3 Favne bred Jord- og Gruusvold, der kaldes paa Stedet "Langlos."

Paa "Kronens Mark," ligesom og i Thisted Landsogn samt i Hillerslev Sogn og Nors Sogn, findes de eiendommelige "Jordfalsuller" eller 15-20 Fod dybe Huller, oftest beliggende i lige Linier der opstaae ved Jordskorpens pludselige Synken; dens Længde naaer indtil 50-60 Alen med en Brede af omtrent $\frac{1}{3}$ af Længden.

Thisted (egentl. Thystad), den eneste Kjøbstad i Thyland, hvorefter den har Navn, beliggende ved Nordsiden af Thisted Bredning, som Liimfjorden her kaldes, hører til Landets yngre Kjøbstæder. Den nævnes først i sidste Halvdeel af det 14de aarhundrede som Landsby ("villa"), og tilligemed Thisted omtales "Hoszhøør" (Hovsør); begge synes dog allerede paa den Tid at have været Losse- og Ladepladser for Omegnen, og som saadanne at have haft Noget forud for almindelige Landsbyer. Ved Thisted var ogsaa en Bispegaard, hvor Biskopperne i Bærglum residerede, naar de opholdt sig i denne Egn af Stiftet; denne Gaard ("Thistedgaard" eller "Thisted Bisgaard") blev efter Reformationen givet snart en, snart en anden Adelsmand i Forlehning, indtil den 1764 sidste Gang blev solgt og nedbrudt. Kjøbstadsprivilegier skal Thisted have faaet i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede af en af de sidste katolske Biskopper i bemeldte Stift (D. Atl.); de bleve stadfæstede af Kong Frederik I ved et Brev af 10de Aug. 1524, hvori der indrømmedes Thisted Borgere samme Rettigheder som Borgerne i Viborg, og siden oftere baade af denne og de følgende Konger, saaledes allerede 1528 og 1545, vel nærmest med Hensyn til det nærliggende Hovsør, som vedblev at rivalisere med Thisted længe efter, at denne By var bleven hævet til Kjøbstad. Thisted havde allerede 1524 Borgmester og Raad; ved Forordningen af 28de Jan. 1682 indskrænkedes dens Øvrighed til en Byfoged, ligesom der ved samme Forordning ogsaa blot tillodes denne By at drive indenlandsk Handel.

1608 og 1620 blev Thisted hjemløst af betydelige Ildebrande og i Febr. 1622 af en stor Vandflod; 1644 og 1657 huserede de Svenske slemt her ligesom i flere jyske Byer.

Meest Opmærksomhed har denne afsides liggende Kjøbstad tildraget sig her i Landet ved den famøse thistedske Besættelseshistorie, som indtraf 1696. Byens daværende Sognepræst Mag. Oluf Bjørn, der i Almindelighed blev anset for en meget gudfrygtig Mand, havde af slette Bevæggrunde faaet endeel Piger og Koner i Thisted indbildt, at de vare besatte af Djævle, og holdt dem derpaa samlede i sit Huus for at kunne instruere dem til at gennemføre hans onde Planer, under Paaskud af at besværges Mørkets Magter, som havde taget Bolig i dem. Byen og hele Omegnen kom snart i den største Forfærdelse, da man daglig hørte, at En og Anden var geraadet blandt de Besatte og optaget i Magisterens smukke Selskab, og tilsidst saae man overalt kun Hexeri og Djævelskab. Da det ikke vilde lykkes Biskoppen i Aalborg Jens Bircherod, som selv havde begivet sig til Thsted for at examinere de Besatte, at gjøre Ende paa dette Uvæsen, blev en kongelig Undersøgelsescommission efter Biskoppens Begjæring nedsat i Aalborg, hvorved Bedrageriet tilsidst opdagedes og de foregivne besatte Qvinder bragtes til Bekjendelse. De bleve endelig dømt den 26de Febr. 1698 af Høiesteret, "Maren Spillemands," som var den meest fremtrædende Personlighed aa denne uhyggelige Scene, og nogle flere til Tugthuset, andre til at staae aabenbar Skrifte, og den værdige Præst til at have sit Embede og Geistlige Ornat forbrudt samt til evigt Fængsel, hvilken Evighed dog indskrænkede sig til eet Aars Ophold paa Hammershuus. Studenten Poul Rytter, som havde været Præstens virksomme Haandlanger, blev relegeret "for evig Tid". (Efterretninger om denne i sin Detail interessante og i Overtroens historie ret mærkelige Sag haves i en allerede 1699 i Kjøbenhavn udkommen "Beretning om Besættelsen i Thisted", ogsaa findes i "Dansk Folkeblad" 1ste Aarg. S. 135-39 en kortere Fremstilling af Provst Rohmann; jfr. tillige Biskop Bircherods egne Optegnelser i hans Dagbøger, udgivne af Molbech, S. 314-48. I Amtets Archiv findes endnu en Retsprotocol, hvori flere Blade ere gjorte ulæselige, formodentlig for at tilintetgjøre de deri indeholdte Oplysninger om denne Sag). Aggercanalens Aabning og det nye Anlæg af en Havn have bidraget meget til Thistedes Opkomst. Indbyggernes Antal, som ved dette aarhundredes Begyndelse kun var c. 1000 og 1840 endnu kun beløb sig til c. 1800, er, som ovenfor angivet, nu steget til c. 2800, altsaa i de sidste 17 Aar forøget med 1000 Individuer. Aar for Aar opføres ogsaa en Mængde nye Bygninger. Thistedes Omegn er ligeledes i den senere Tid bleven forskjønned ved et Skovanlæg, der fornemlig skyldes den for Thisted Amt i saa mange Retninger heldigt virkende Amtmand Conferentsraad Faye.

Den som Publicit og senere som geographisk Forfatter bekjendte Malte Conrad Bruun var efter Erslevs Forf. Lex. født i Thisted den 12te August 1775; han døde den 14de Decbr. 1826 i Paris, hvor han havde tilbtagt den sidste Halvdeel af sit Liv som politisk Landflygtig.

Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875

Thisted,

Kjøbstad i Hundborg Herred, under 56° 57' 15" n. B. 3° 53' 15" v. L. (Det bliver altsaa omtrent eet Kvarteer senere Middag i Thisted end i Kjøbenhavn), ligger nedadskraanende mod og om en Viig af Liimfjorden. En lille Bæk, der har Udløb i Fjorden, skiller Byen i 2 Dele. Ad Postveien 4 Mile fra Nykjøbing paa Mors, 6 M. fra Fjerritslev og 13 M. fra Aalborg.

Byen har et Areal af 845,588 Kvadratalen, 28 Gader og Stræder, 460 brandforsikrede Bygninger (i 1837 kun 284), hvoraf 427 i den egentlige By.. 6 Veirmøller. Samtlige Bygninger vare i Septbr. 1872 assurede for 1,430,260 Rd. (1854: 768,630 Rd., 1843: 393,830 Rd.)

Thisted Sogn bestaaer af en Kjøbstadscommune og en Landcommune. Denne sidste, der bestaaer af Byerne Tingstrup, Faartoft og Torp samt nogle Gaarde, vil særskilt blive at beskrive blandt Landsognene.

Kjøbstadsjorderne udgjøre ialt 1672 Tdr. Land paa c. 10,000 Kvadratalen (Bygsædeland) af 138 Tdr. Htk., hvoriblandt Communens Jorder, "Kronens Mark" med $9\frac{3}{5}$ Tdr. Htk. Jorderne ere ikke udskiftede til Grundene.

Af offentlige Bygninger og Institutioner mærkes:

Kirken, beliggende vestlig i Byen, temmelig anseelig, høit Taarn med Spiir, Hovedskib med anseelige med Frave decorerede Hvælvinger og et mindre Sideskib ved nordre Side. Væggen mellem disse to Skibe prydes af 4 Epitaphier, deriblandt et over Sognepræsten Mag. Sveder Povlsen Ketting, død 1643, og et med veludførte Portraiter over Fru Anne Søe, død 1736, med sine Mænd Søren Jacobsen Lugge og Justitsraad Enevold Berregaard; bagved, for Enden af nordre Sidegang, er deres aflukkede Begravelse med prægtige Jerndøre og et Epitaphium, Altertavlen hhar et Maleri, forestillende Nadverens Indstiftelse; det ovenover anbragte udskaarne og forgyldte Billede af Jomfru Marie med Jesusbarnet samt Fløiene med de 12 Apostle ere vistnok Levninger af en katholsk Altertavle. Ved Taarnet staaer en Runesteen med et Korstegn paa, som betegner, at den hører til den christlige Periode; den nævnes hos Thorsen I., S. 276 og er afbildet hos Stephens S. 355, der læser: poræ Tadis sol hilær hæræ. I Kirkens østre Ende findes ogsaa en udhuggen Steen, hvorpaa et Hoved, paa hver Side et kronet Dyr m.m. I Aaret 1863 blev Kirken smukt restaureret. Den er forsynet med Varmeapparat og et nyt Orgel. Kirken hører til de mere formuende i Landet, da den foruden sin egen Tiende og $\frac{1}{2}$ Kongetiende af Thisted Sogn eier i Capital og Legater c. 42,000 Rd. 2 Kirkegaarde. I Aaret 1870 blev opført et Ligcapel paa den nye Kirkegaard.

[Kort over byen]

Raadhuset, opført i ældre Stiil, fælles for Kjøbstaden samt for Hillerslev og Hundborg Herreder.

Realskolen (for Byen og Amtet) med en anseelig Bygning, opført 1856. Sorø Academi tilskyder 1000 Rd., Amtet 500 Rd. og Byen 500 Rd. aarlig.

2 Communalskoler.

Fattighuset og Sygehuset.

Indbyggere i 1870: 3552 (Mdkj. 1723 og Kvdkj. 1829); i 1860: 3136; i 1855: 2763; i 1850: 2342; i 1845: 2145; i 1801: 1068; 1769: 816.

I Henhold til Lov af 25de Juli 1867 om en overordentlig Skat ansattes 463 Skattepligtige til en Skatteindtægt af 194,780 Rd.

Handelen. Thisted driver en ikke ubetydelig Handel paa Udlandet navnlig paa England og Norge. Den indenlandske Handel foregaaer fornemlig med Kjøbenhavn og Aalborg, for Størstedelen med Byens egne Skibe. Som noget Eiendommeligt fortjener at fremhæves, at paa Tolddistrictets lange Kyststrækning fra Ringkjøbing til Hjørring Amtsskjel, c. 13 Mile, ere flere Handlende etablerede, nogle med udvidet Handelsret, men de fleste med de saakaldte Skudehandelbevillinger. Disse Handlende eie deres Fartøier, som anløbe Kysten, men som nu alene seile paa Norge. Paa Fjordstrækningen ere flere Handlende bosatte, hvoraf nogle have udvidet Handelsret, og driver den ene (i Doverodde i Ydby Sogn) især betydelig Handel med grove Artikler og Colonialvarer, samt udfører af Landets Producter til fremmede Steder.

Af de vigtigere Varer blev i Aaret 1871 ved Thisted Toldsted fortildet: 50,966 Pd. Bomulsvarer, 17,078 Pd. Lærreds- og Bomuldsmanufacturvarer, 207,897 Pd. Jern (deraf indstrandet: 192,910 Pd.), 52,833 d. Kaffe, 20,131 (Tdr. Steenkul, 478 Pd. Salt, 13,269 Pd. Sukker, 71,800 Pd. Tobak, 129,600 E.=Fd. Trælast, 12,629 Pd. Uldmanufacturvarer, 1011 Pd. Silkevarer, 2634 Pd. Humle og 850 Pd. Thee.

Af Kornvarer var den samlede Udførsel til Udlandet i 1871: 42,486 Tdr., fornemlig til England.

Skibsfarten var i 1871: i indenrigsk Fart indgaaet 119 Fartøier af 5233 Læsters Drægtighed med 1112 Læsters Bestuvning, udgaaet 100 Fartøier af 4711 Læsters Drægtighed med 557 Læsters Bestuvning; i udenlandsk Fart, indgaaet 135 Fartøier af 2190 Læsters Drægtighed med 1999 Læsters Bestuvning, udgaaet 137 Fartøier af 2208 Læsters Drægtighed med 1371 Læsters Bestuvning.

Ved Toldtedet og i sammes District var den 1ste Januar 1872 hjemmehørende 56 Fart'ir af 1385³/₄ Læsters Drægtighed (i 1840: 14; i 1834: 6; i 1801: 3).

Told- og Skibsfartsafgifterne i 1871 udgjorde 40,695 Rd., i 1879: 41,195 Rd. Brændeviinsafgift i 1871: 25,978 Rd. (i 1870: 21,989 Rd.).

Af industrielle Anlæg havde Byen i 1871: et Bogtrykkeri, hvorfra udgives "Thisted Avis", flere Kalkbrænderier, et Skibsbyggeri, et Jernstøberi, en Tobaksfabrik, 1 Kradsuldsfabrik, 1 Uldspinderi, 1 Mineralvandsfabrik, 3 Ølbryggerier og 1 Brændeviinsbrænderi. Byen driver endeel Aal- og Flynderfiskeri, ligesom der optages af Fjorden endeel Kalksteen, der føres til Aalborg og andre Steder for at brændes.

Kraturholdet i Thisted var den 15de Juli 1871: 118 Heste, 426 Stkr. Hornkvæg, 310 Stkr. Faar og 144 Stkr. Sviin.

Efter Stat. Tabv. brugte i 1850 af Byens egne Indbyggere af dennes Jorder 9 et Beløb af over 4 Tdr.

Htk., 12 et Beløb af 4 til 2 Tdr., 17 et Beløb af 2 indtil 1 Td. og 48 et Beløb af under 1 Td. Htk.

I Thisted holdes aarlig 5 Markeder, nemlig: i Februar, Juni, Juli, September og October.

Byens Øvrighed er en Borgmester, der tillige er Byfoged og Byskriver i Thisted samt Herredsfoged og Herredsskriver i Hillerslev og Hundborg Herreder.

Byraadet bestaaer foruden Formmanden (Borgmesteren) af 11 valgte Medlemmer. Følgende staaende Udvalg ere nedsatte: a) for Havnevæsenet; b) for Kasse= og Regnskabsvæsenet; c) for Fattigvæsenet; d) for Skolevæsenet; e) for Brolægnings= og Veivæsenet; f) for Belysnings= og Brandvæsenet; g) for Byens Grunde og Eiendomme.

Byens væsentligste Udgifter vare i 1872: til Fattigvæsenet 6634 Rd., Skolevæsenet 4351 Rd., Rets= og Politivæsenet 953 Rd., Medicinalvæsen 435 (ved Tran) 439 Rd., Bidrag til Statskassen 1205 Rd., Amtsrepartitionsfonden 978 Rd., Amtsskolefonden 263 Rd. Af fornævnte Udgifter er tilveiebragt: a) ved særlige Indtægter 11,968 Rd., b) ved Paaligning 20,088 Rd. (paa Hartkorn 1125 Rd., Huuskat 902 Rd., Formue= og Leilighedsskat 18,031 Rd., Næringskat 30 Rd.).

Ved Udgangen af Aaret 1871 eiede Communen: a) i rede Penge og Obligationer 13,333 Rd.; b) i faste Eiendomme 64,572 Rd. Communen skyldte ved Udgangen af Aaret 1872: 22,249 Rd.

Communens faste Eiendomme ere: $\frac{1}{4}$ i Raadhuset, $\frac{1}{3}$ i Sygehuset, Fattighuset, en anseelig Skolebygning, Rakkebakken samt den fornævnte "Kronens Mark".

Foruden Skolevæsenets og Fattigvæsenets Legater, der ere medindfattede i Communens fornævnte Activer, mærkes følgende Legater: Høyers Stadenpengelegat (500 Rd.), Didrichsens Tyendelegat (4552 Rd.), Tofts Legat til Almeenformaal for Thisted By (2556 Rd.), Jacobsens (600 Rd.), Melveis (850 Rd.), Skinnerups (500 Rd.), Weyes (600 Rd.), Caspersgaards (500 Rd.), Bombebøssen (5204 Rd.) og Asylet (1000 Rd.).

Ved Communens tvende Skoler er ansat 6 Lærere og 1 Lærerinde; ved Realskolen en Ractor og 4 Lærere.

Ved allerhøieste Resolution af 26de October 1853 ophævedes Thistedes Borgervæbning som et særligt Corps og forenedes som en særegen Afdeling med det derværende Brandcorps, der derefter fører Navn af Brand= og Politicorps. Det særlige Politicorps bestaaer af 35 Mand.

Thisted Havn har en Dybde af indtil 10 Fod. Indtil 1840 havde Byen ingen Havn, hvilket lagde væsentlige Hindringer for Handelen og Skibsfarten, da Skibene maatte ligge paa aaben Red, udsatte for Vind og Veir, kun med Besværlighed kunde lade og losse og ikke her søge Vinterleie. Dette Savn føltes især ved Seiladsens Opkomst i den vestlige Deel af Liimfjorden, efterat Canalen ved Agger havde dannet sig. I det nævnte Aar begyndtes Opførelsen af den Dæmning, som nu danner Havnen og er udført i O.S.O. og N.O. fra Stranden ved Byens Sydende. En Baadehavn er anlagt øøsten for den ældre Havn, saa at Havnen bestaaer af en Vesterhavn (den ældre), en Mellemhavn (for Dampskibe) og

en Østerhavn (for Baade). Havnekassen eiede den 31te Decbr. 1872: 5707 Rd. Dens Indtægter beløb sig i 1872 til 4781 Rd.

I geistlig Henseende danner Thisted, hvortil som foranført hører et Landdistrict, med Annexet Tilsted eet Pastorat. Foruden Sognepræsten er for Thistedes Vedkommende ansat en residerende Capellan, der tillige er Sognepræst for Skinnerup Sogn.

Thisted Amtstue, til hvis District Byen hører, ligger i denne. Districtslægen for Thisted Lægedistrict boer i Thisted. Apothek. 5te Udskrivningskreds 580de Lægd. Valgsted for Amtets 2den Folkethings=Valgkreds.

Ved Toldstedet er ansat en Inspecteur, en Oppebørselscontrolleur og 11 Assistenten. En Postmester, der tillige er Bestyrer af Telegraphstationen.

I Thisted er en Sarekasse, der er oprette i 1829. Ved Udgangen af Aaret 1872 indestod paa Interessenternes Conti 120,128 Rd. Kassens opsparede Fond udgjorde 9191 Rd. I Byen findes ogsaa en Laane= og Discontobank. Den virker med en Actiecapital af 129,000 Rd. og har en Reservefond af 13,955 Rd. Omsætningen var i Regnskabsaaret fra 1ste Juli 1871 til 30te Juni 1872: 404,760 Rd. Udbyttet var $8\frac{1}{4}$ pCt.

"Landeindomsbesidderes Brandassuranceforening for rørlige Eiendele i Thisted Amt" har Contoir i Thisted. Dens Risico udgjorde den 31te December 1872: 7,275,984 Rd. Overskud: 9108 Rd.

Udenfor Thisted ved den saakaldte Vinters Mølle findes en flere hundrede Alen lang, temmelig høi, men ikkun 2-3 Favne bred Jord= og Grundvold, der kaldes paa Stedet "Langdos".

Paa "Kronens Mark", ligesom ogsaa i Thisted Landsogn samt i Hollerslev Soogn og Nors Sogn, findes de eiendommelige "Jordfaldshuller" eller 15-20 Fod dybe Huller, oftest beliggende i lige Linier, der opstaae ved Jordskorpens pludselige Synken; deres Længde naaer indtil 50-60 Alen med en Brede af omtrent $\frac{1}{3}$ af Længden.

Thistedes Vaaben, som her afbildes, er Jomfru Marie, omgivet af en Glorie; det skal efter Danske Atlas være givet Byen af de børglumske Biskopper.

[Våben]

Thisted (egentlig Thystad), den eneste Kjøbstad i Thyland, hvorefter den har Navn, beliggende ved Nordsiden af Thisted Bredning, som Liimfjorden her kaldes, hører til Landets yngre Kjøbstæder. Den nævnes først i sidste Halvdeel af det 14de aarhundrede som Landsby ("villa"), og tilligemed Thisted omtales "Hoszøør" (Hovsør); begge synes dog allerede paa den Tid at have været Losse= og

Ladepladser for Omegnen, og som saadanne at have havt Noget forud for almindelige Landsbyer. Ved Thisted var ogsaa en Bispegaard, hvor Biskopperne i Børghlum residerede, naar de opholdt sig i denne Egn af Stiftet; denne Gaard ("Thistedgaard" eller "Thisted Bisgaard") blev efter Reformationen givet snart en, snart en anden Adelsmand i Forlehnin og var senere til forskjellige Tider Amtmandsbolig eller privat Eiendom, indtil den 1764 sidste Gang blev solgt og nedbrudt. Kjøbstadsprivilegier skal Thisted have faaet i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede af en af de sidste katholske Biskopper i bemeldte Stift (D.Atl.); de bleve stadfæstede af Kong Frederik I. ved et Brev af 10de August 1523, hvori der indrømmedes Thisted Borgere samme Rettigheder som Borgerne i Viborg, og siden oftere baade af denne og de følgende Konger, saaledes allerede 1528 og 1545, vel nærmest med Hensyn til det nærliggende Hovsør, som vedblev at rivalidere med Thisted længe efter, at denne By var bleven hævet til Kjøbstad. Thisted havde allerede 1524 Borgmester og Raad; ved Forordningen af 28de Januar 1682 indskrænkedes dens Øvrighed til en Byfoged, ligesom der ved samme Forordning ogsaa blot tillodes denne By at drive indenlandsk Handel.

I Geheimearchivet findes i Original Kong Christian den Tredies Gavebrev paa et Gildehuus til Byen Thisted til Raadhuus for samme og paa et udenfor Byen liggende Capel, ved hvis Materiale dette Raadhuus skulde istandsættes.

1608 og 1620 blev Thisted hjemløst af betydelige Ildebrande og i Februar 1622 af en stor Vandflod. Efter en Meddelelse i Suhms nye Samlinger III., S. 96, kom den tydske Keisers Commisairer til Thisted 1627, hvor da befandtes efter de ham givne Underretninger 1276 Indbyggere, 3001½ Tdr. Korn, 183 Heste, 318 Stkr. Kvæg, 349 Faar og 319 Sviin. 644 og 1657 huserede de Svenske slemt her ligesom i flere jydsek Byer.

Meest Opmærksomhed har denne afsides liggende Kjøbstad tildraget sig her i Landet ved den famøse thistedske Besættelseshistorie, som indtraf 1696. Byes daværende Sognepræst, Magister Oluf Bjørn, der i Almindelighed blev anset for en meget gudfrygtig Mand, havde af slette Bevæggrunde faaet endeel Piger og Koner i Thisted indbildt, at de vare besatte af Djævelen, og holdt dem derpaa samlede i sit Huus for at kunne instruere dem til at gennemføre hans onde Planer, under Paaskud af at besværges Mørkets Magter, som havde taget Bolig i dem. Byen og hele Omegnen kom snart i den største Forfærdelse, da man daglig hørte, at En og Anden var geraadet blandt de Besatte og optaget i Magisterens smukke Selskab, og tilsidst saae man overalt kun Hexeri og Djævelskab. Da det ikke vilde lykkes Biskoppen i Aalborg Jens Bircherod, som selv havde begivet sig til Thisted for at examinere de Besatte, at gjøre Ende paa dette Uvæsen, blev en kongelig Undersøgelsescommision efter Biskoppens Begjæring nedsat i Aalborg, hvorved Bedrageriet opdagedes og de foregivne besatte Kvinder bragte til Bekjendelse. De bleve dømt den 26de Februar 1698 af Høiesteret, "Maren Spillemands", som var den meest fremtrædende Personlighed paa denne uhyggelige Scene, og nogle flere til Tugthuset, andre til at staae aabenbar Skrifte, og den værdige Præst til at have sit Embede og geistlige Ornat forbrudt samt til evigt Fængsel, hvilken Evighed dog indskrænkede sig til et Aars Ophold paa Hammershuus. Studenten Poul Rytter, som havde været Præstens virksomme Haandlanger, blev relegeret "for evig Tid". (Efterretninger om denne i sin Detail interessante og i Overtroens Historie ret mærkelige Sag haves i en allerede 1699 i Kjøbenhavn udkommen "Beretning om Besættelsen i

Thisted"; ogsaa findes i "Dansk Folkeblad" 1ste Aarg. S. 135-39 en kortere Fremstilling af Provst Rohmann: jfr. tillige Biskop Bircherods egne Optegnelser i hans Dagbøger, udgivne af Molbech, S. 314-18. I Amtets Archiv findes endnu en Retsprotocol, hvori flere Blade ere gjorte ulæselige, formodentlig for at tilintetgjøre de deri indeholdte Oplysninger om denne Sag).

Aggercanalens Aabning og det nye Anlæg af en Havn have bidraget meget til Thistedes Opkomst. Indbyggernes Antal, som ved dette Aarhundredes Begyndelse kun var c. 1000 og 1840 endnu kun beløb sig til c. 1800, er som ovenfor angivet, nu steget til c. 3552, altsaa i de sidste 30 Aar næsten fordoblet. Aar for Aar opføres ogsaa en Mængde nye Bygninger. Thistedes Omegn er forskjønned ved et Skov anlæg der fornemmelig skyldes den for Thisted Amt i saa mange Retninger heldigt virkende Amtmand, Conferenceraad Faye. Dets Anlæg begyndte 1821 og var oprindeligt bestemt til Plante- og Træskole, men blev af Kong Christian VIII. skjænket Byen. Dette Anlæg, der ligger paa en Bakkestrækning umiddelbart ved Byen, paaskjønnes meget i den for Skov aldeles blottede Egn. Amtmandsboligen ligger umiddelbart op dertil. En smuk Buste af Kong Frederik VII. (af V. Prior og Zinkstøber Rasmussen) blev her afsløret 5te Juni 1867.

Den som Publicist og senere som geographisk Forfatter bekendte Malte Conrad Bruun var efter Erslevs Forf. Lex. født i Thisted den 12te August 1775; han døde den 14de December 1826 i Paris, hvor han havde tilbragt den sidste Halvdeel af sit Liv som politisk Landflygtig.

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Arup Sogn,

det sydligste S. paa Hannæs, Annex til Øsløs og Vesløs, omgivet af de tvende fornævnte Sogne, Vesløs Veile og Feggesund. Kirken, i Sognets Midte, $\frac{1}{8}$ M. fra Stranden, $\frac{3}{8}$ M. n. for Feggesunds Færgegaard og 2 M. n.v. for Thisted i lige Linie. Arealet, 1497 Tdr. Land, er særdeles frugtbart, med en heldig Blanding af Leer, Sand og Muld og med Rødleer til Underlag. Kysterne ere lave og meget udsatte for Oversvømmelse. Htk. 88 Tdr. A. og E.

I Sognet Byerne Nørre=Arup med Kirken (Taarn, uden Hvælvinger), og Skole, Sønder=Arup og Amtofte; Feggesund Færgegaard, hvorfra er Overfart til Feggeklit paa Mors. Ialt i Sognet 26 G. og 29 H., hvoraf 8 H. udenfor Byerne.

Indvaanere: 369. Heller ikke i Arup Sogn haves noget Erhverv væsentlig forskjelligt fra Hovedsognets.

Sognet hører under de samme Administrativ=Inddelinger som Hovedsognet; 1ste Vgkds. Amtets 12te Lægd. Kirken tilhører to af Sognets Gaardmænd.

Øsløs, Vesløs og Arup Sogne danne tilsammen Halvøen Hannæs, der, hvad Jordens Bonitet angaaer, har mere tilfælles med Mors end med det egentlige Thy. LAngs Halvøens Østkyst findes en Mængde store Kampestenene adspredt liggende paa Stranden. Ophævnningen af disse og deres Transport til

omliggende Steder, hvor der haves Mangel paa Steen, er en vigtig Indtægtskilde for flere Baad- og Kaageiere.

Thy eller Thyland

efter hvilket Kjøbstaden Thisted og efter denne igjen hele Amtet har taget Navn, bestaaer af: 1) en sammenhængende større Landsdeel (det egentlige Thy), der danner en næsten ret Vinkel mod Vesterhavet i Nord og Vest, mod Øst omgives af Vester=Han Herred og Liimfjorden og mod Syd begrænses af den Fjord; 2) Halvøen Thyholm, der, omgivet af Liimfjorden, kun ved en smal ved Stormflod overskyttet Landstrimmel, Dravet, er forenet med Hovedlandet; 3) Øen Jegindø, som ved et smalt Sund skilles fra Thyholm, og 4) den ved Aggercanal fra det øvrige Thy adskilte $\frac{3}{4}$ Miil lange nordlige Spidse af den mellem Vesterhavet og Liimfjorden udskydende Halvø.

Paa Thylands nordøstlige Grændse mod Vester=Han Herred findes en Række af Sandklitter,, der indtager næsten hele Bredden fra Vesterhavet til Liimfjorden, omtrent $1\frac{1}{2}$ Miil Vest for denne hæver Landet sig til en Høislette, Østholmen, paa hvilken største Delen af de 3 Sogne Hundstrup, Østerild og Hjørdemaal er beliggende. Sydvest herfor strækker sig Thylands største Kjærstrækning, der adskiller Thys nordvestlige Deel, Hanstholm med Sognene Rær, Hansted og Vigsø fra det øvrige Lnd. Hanstholm er ligesom Østholm en Kridt= eller Kalkbanke, med en Høide af 160 til 180 Fod over Havfladen; de høieste Spidser ere Hanstedhøi 171 Fod og Hjertebjerget 200 Fod. Syd for den nævnte Kjærstrækning, i hvilken ligger en isoleret Banke med bratte Sider, Gasbjerg, hæver Landet sig atter, og her findes Hov Aas mod Øst og vestligere Klovhøi, Høibjerg og Vennebjerg. Nær ved dette sidste findes tvende Indsøer Nors=Sø og Vester=Vandet=Sø. Midten af Thy er bølgeformigt Land uden at frembyde mange høie Åuncker eller større Sletter. Her findes den langstrakte Sjørring=Sø og den mindre Sperring=Sø Syd for disse Søer er Landet vel igjen noget høiere, men gaaer dog snart over til fladere Strækninger med Kjærdrag og kun enkelte Høider. Flere Indsøer høre til denne Deel af Landet, saasom den langstrakte Ove=Sø, Nørhaa=Sø eller Ørum=Sø. I den sydligste Deel af det egentlige Thy hæver Landet sig atter. Her findes Hjælpensbjerg, en Række lyngbegroede Bakker, der naae deres største Høide i Aashøi, 304 Fod over Havfladen. Thyholm er i det Hele taget fladt, kun mod Syd, hvor Høibjerg naaer 92 Fod, er det noget høiere. Som alt tidligere bemærket indtage Sandklitter med afvextende Brede fra $1\frac{1}{4}$ Miil til $\frac{1}{2}$ Miil., Thylands nordlige og vestlige Grændse ud mod Havet. Kun paa Hanstholm gaaer Høilandet ud til Havbredden og giver ikke Plads til Klitdannelse. Af Vandløb har Thy kun eet nogenlunde betydeligt, der tjener til Afløb for den større Deel af de Indsøer, der ligge i Landets Midte. Den begynder som Forbindelse melle Sperring= og Sjørring=Søer og falder ved Ladepladsen Krik i Liimfjorden.

I den nordlige Deel af Thy (Hillerslev og en Deel af Hundborg Herred), hvor Sandet mere end i den sydlige Deel fremtræder i Jordblandingen, er Underlaget i det Hele taget Kalk blandet med Leer (Hvidleer). Den øvrige Deel af Landet har derimod Rødleer til Underlag, og da samme ikke som Kalken modtager Vandet, er Jorden ofte Kold. Igjennem Midten af Landet strækker sig en gruset, tildeels endnu med Lyng begroet Strækning. Indad mod Liimfjorden, især mod Syd, have Jorderne i Regelen

en god Leerblanding. Paa den nordlige Deel af Thyholm findes Rødleer i Grunden, den sydligste Deel er fast og let. Jegindø er lav og flad, med sandmulede Jorder.

Thy bestaaer af Kjøbstaden Thisted samt 4 Herreder, der hver for sig udgjøre Belter af Landet fra Vest til Øst før efternævnte Orden fra Nord af:

Hillerslev Herred, c. 6 Kvadratmill; Htk 1979 Tdr. A. og E., 26½ Td. Sksk., Indvaanere 6454.

Hundborg Herred, c. 4 Kvadratmil; Htk. 1740½ Td. A. og E. 12 Tdr. Sksk.; Indvaanere 7994, hvoraf 2763 i Thisted.

Hassing Herred, c. 4 Kvadratmil; Htk. 1715 Tdr. A. og E., 28 Tdr. Msk.; Indvaanere 6967.

Refs Herred, c. 4 Kvadratmil; Htk. 2678 Tdr. A. og E.

Adam af Bremen kalder Thy en Ø, og da han ogsaa benævner Vendsyssel som en saadan, synes Landet i det 11te Aarhundrede paa alle Sider at have været omflydt af Vand. Dermed stemmer ogsaa Saxos Vidnesbyrd, hvor han beretter om Seiladsen fra Vesterhavet til Liimfjorden, hvilket Udløb dog i hans Tid igjen var lukket, samt Kjæmpevisen om Knud den Hellige hos Peder Syv. Selve Landets Beskaffenhed lader, som foran antydtes, endog antage, at det i endnu ældre Tider har udgjort flere Øer, og de af Kjær omgivne høie Landstrækninger Østholm og Hanstholm samt Halvøen Thyholm bære endog endnu den Dag i Dag i deres Navne Spor heraf. Endvidere synes det rimeligt, at Havet paa flere Steder har, om ikke heelt gjennemskaaret, saa dog dannet store Bugter ind i Landet. Adskillige af Søerne synes saaledes at have staaet i Forbindelse med Havet; men Flyvesandet har tilstoppet Udløbene og gjort dem til Indsøer. Men medens Landet paa en vis Maade saaledes har vundet Terrain fra Havet, har dette paa den anden Side i Aarhundreders Løb ved sit Flyvesand deels bedækket over $\frac{1}{6}$ af Landet, deels ved at bortskjære af Kysterne, fornemlig mod Syd og paa det nordvestlige Hjørne, maaskee formindsket samme med en ikke meget ringere Deel. - (See det ved Agger Sogn senere Anførte.)

Trap: Thisted Amt. 2. udg. 1875

Arup Sogn,

det sydligste S. paa Hannæs, Annex til Øsløs og Vesløs, omgivet af de tvende fornævnte Sogne, Vesløs Veile og Feggesund. Kirken, i Sognets Midte, $\frac{1}{8}$ M. fra Stranden, $\frac{3}{8}$ M. n. for Feggesunds Færgegaard og 2 M. n. v. for Thisted i lige Linie. Arealet, 1497 Tdr. Land, er særdeles frugtbar, med en heldig Blanding af Leer, Sand og Muld og med Rødleer til Underlag. Kysterne ere lave og meget udsatte for Oversvømmelse. Htk. 88 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byerne Nørre=Arup med Kirken og Skole, Sønder=Arup og Amtofte; Feggesund Færgegaard, hvorfra er Overfart til Feggeklit paa Mors. Ialt i Sognet 27 Gaarde og 37 Huse, hvoraf c. 20 H. udenfor Byerne.

Indbyggere: 356. Heller ikke i Arup Sogn haves noget Erhverv væsentlig forskjelligt fra Hovedsognets.

DSognet hører til de samme Administrationsinddelinger som Hovedsognet; 1ste Vgkds. 5te Udskrivningskreds 553de Lægd. Kirken tilhører to af Sognets Gaardmænd.

Arup Kirke er opført af Kampesteen, med Taarn, uden Hvælvinger.

Øsløs, Vesløs og Arup Sogne danne tilsammen Halvøen Hannæs, der, hvad Jordens Beskaffenhed angaaer, har mere tilfælles med Mors end med det egentlige Thy. Langs Halvøens Østkyst findes en Mængde store Kampesteen adspredt liggende paa Stranden. Ophævnningen af disse og deres Transport til omliggende Steder, hvor der haves Mangel paa Steen, er en vigtig Indtægtskilde for flere Baad= og Kaageiere.

Amtoftegaard har været en Hovedgaard, som Valdemar Atterdag forlenede til Hr. Niels Avesøn, hvis Søstersønner Palle og Jakob Kirt 1408 tilstode, at den var Kronens Gods og skjødede den till Dronning Margeret. Endnu 1540 nævnes Amtofte Lehn, der da forlenedes til Kirstine Iver Skeels.

Trap: Thisted Amt. 2. udg. 1875

Thy eller Thyland,

efter hvilket Kjøbstaden Thisted og efter denne igjen hele Amtet har taget Navn, bestaaer af 1) en sammenhængende større Landsdeel (det egentlige Thy), der danner en næsten ret Vinkel mod Vesterhavet i Nord og Vest, mod Øst omgives af Vester=Han Herred og Liimfjorden og mod Syd begrænses af denne Fjord; 2) Halvøen Thyholm, der, omgivet af Liimfjorden, kun ved en smal ved Stormflod overskyttet Landstrimmel, Dravet, er forenet med Hovedlandet; 3) Øen Jegindø, som ved et smalt Sund skilles fra Thyholm, og 4) den ved Aggercanal fra det øvrige Thy adskilte $\frac{3}{4}$ Miil lange nordlige Spids af den mellem Vesterhavet og Liimfjorden udskydende Halvø, nu gjenembrudt ved Thyborøn.

Paa Thylands nordostlige Grændse mod Vester=Han Herred findes en Række af Sandklitter, fra hvilke i sin Tid hele Strækningen ind til Liimfjorden, c. $1\frac{1}{2}$ Miil, har været overfyget. Nu naaer en nogenledes sammenhængende Klitrække ikke længer ind fra Havet end omtrent $\frac{1}{2}$ Miil. Indenfor denne Grændse er Landet en afvekslende med Lyng, Pors og Græs bevoxet Flade, hvor der hist og her findes Gaarde med opdyrkede Strækninger; længer ind mod Fjorden findes dog ogsaa nogle Klitter, der dog ikke staae i Forbindelse med Havklitterne. Vest for denne Flade, der efter al Sandsynlighed indeholder store Masser af Tørvejord, hæver Landet sig til en Høislette, Østholmen, paa hvilken største Delen af de 3 Sogne Hundstrup, Østerild og Hjordemaal er beliggende. Sydvest herfor strækker sig Thylands

største Kjærstrækning, der adskiller Thys nordvestlige Deel, Hanstholm med Sognene Rær, Hansted og Vigsø fra det øvrige Land. Hanstholm er ligesom Østholm en Kridt= eller Kalkbanke, med en Høide af 160 til 180 Fod over Havfladen; de høieste Spidser ere Hanstedhøi 171 Fod og Hjertebjerget 200 Fod. Syd for den nævnte Kjærstrækning, i hvilken ligger en isoleret Banke med bratte Sider, Gasbjerg, hæver Landet sig atter, og her findes Hov Aas mod Øst og vestligere Klovhøi, Høibjerg og Vennebjerg. Nær ved dette sidste findes tvende Indsøer Nors=Sø (nu tildeels udtørret) og Vester=Vandet=Sø. Midten af Thy er bølgeformigt Land uden at frembyde mange høie Punkter eller større Sletter. Her findes den langstrakte nu udtørree Sjørring=Sø og den mindre Sperring=Sø. Syd for disse Søer er Landet vel igjen noget høiere, men gaaer dog snart over til fladere Strækninger med Kjærdrag og kun enkelte Høider. Flere Indsøer høre til denne Deel af Landet, saasom den langstrakte Ove=Sø, Nørhaa=Sø og den 1 Miil lange og indtil $\frac{3}{8}$ Miil brede Flad=Sø eller Ørum=Sø. I den sydligste Deel af det egentlige Thy hæver Landet sig atter. Her findes Hjælpensbjerge, en Række lyngbegroede Bakker, der naae deres største Høide i Aashøi, 304 Fod over Havfladen. Thyholm er i det Hele taget fladt, kun mod Syd, hvor Høibjerg naaer 92 Fod, er det noget høiere. Som alt tidligere bemærket indtage Sandklitter med afvejlende Brede fra $1\frac{1}{4}$ Miil til Miil Thylands nordlige og vestlige Grændse mod Havet. Kun paa Hanstholm gaaer Høilandet ud til Havbredden og giver ikke Plads til Klitdannelse. Af Vandløb har Thy kun eet nogenlunde betydeligt, der tjener til Afløb for den større Deel af de Indsøer, der ligge i LAndets Midte. Den begynder som Forbindelse mellem Sperring= og Sjørring=Søer, gaaer fra sidstnævnte Sø mod Syd gennem Nørhaa=, Ove= og Flade=Søer og falder ved Ladepladsen Krik i Liimfjorden.

I den nordlige Deel af Thy (Hillerslev Herred og en Deel af Hundborg Herred), hvor Sandet mere end i den sydlige Deel fremtræder i Jordblandingen, er Underlaget i det Hele taget Kalk blandet med Leer (Hvidleer). Den øvrige Deel af Landet har derimod Rødleer til Underlag, og da samme ikke som Kalken modtager Vandet, er Jorden ofte kold. Igjennem Midten af LAndet strækker sig en gruset, tildeels endnu med Lyng begroet Strækning. Indad mod Liimfjorden, især mod Syd, have Jorderne i Regelen en god Leerblending. Paa den nordlige Deel af Thyholm findes Rødleer i Grunden, den sydlige Deel er sandet og let. Jegindø er lav og flad, med sandmuledede Jorder.

Thy bestaaer af Kjøbstaden Thisted samt 4 Herreder, der hver for sig udgjøre Belter af Landet fra Vest til Øst. De følge i efternævnte Orden fra Nord af:

Hillerslev Herred, c. 6 Kvadratmil; Htk. 1979 Tdr. A. og E., $26\frac{1}{2}$ Td. SksSkfk. 7478 Indbyggere.

Hudborg Herred, c. 4 Kvadratmiil; Htk. $1540\frac{1}{2}$ Tdr. A. og E., 10,051 Indbyggere, hvoraf 3552 i Thisted.

Hassing Herred, c. 4 Kvadratmiil; Htk. 1777 Tdr. A. og E. 8172 Indbyggere.

Refs Herred, c. 4 Kvadratmiil; Htk. 2678 Tdr. A. og E. 10,017 Indbyggere.

Adam af Bremen kalder Thy en Ø, og da han ogsaa benævner Vendsyssel som en saadan, synes Landet i det 11te Aarhundrede paa alle Sider at have været omflydt af Vand. Dermed stemmer ogsaa Saxos Vidnesbyrd, hvor han beretter om Seiladsen fra Vesterhavet til Liimfjorden, hvilket Udløb dog i

hans Tid igjen var lukket, samt Kjæmpevisen om Knud den Hellige hos Peder Syv. Selve Landets Beskaffenhed lader, som foran antydet, endog antage, at det i endnu ældre Tider har udgjort flere Øer, og de af Kjær omgivne høie Landstrækninger Østholm og Hanstholm samt Halvøren Thyholm bære endog endnu den Dag i Dag i deres Navne Spor heraf. Endvidere synes det rimeligt, at Havet paa flere Steder har, om ikke heelt gjennemskaaret, saa dog dannet store Bugter ind i Landet. Adskillige af Søerne synes saaledes at have staaet i Forbindelse med Havet; men Flyvesandet har tilstoppet Udløbene og gjort dem til Indsøer. Men medens Landet paa en vis Maade saaledes har vundet Terrain fra Havet, har dette paa den anden Side i Aarhundreders Løb ved sit Flyvesand deels bedøkket over $\frac{1}{6}$ af Landet, deels ved at bortskjære af Kysterne, fornemlig mod Syd og paa det nordvestlige Hjørne, maaskee formindsket samme med en ikke meget ringere Deel. (See det ved Agger Sogn senere Anførte).

C. F.. Bricka har i Aarbøger for nordisk Oldkyndighed 1868, S. 313 ff., søgt at bevise, at Liimfjorden i det 11te Aarhundrede var et aabent Sund. Jfr. hermed samme Forfatter i Aarb. 1871, S. 402 ff., A. D. Jørgensen, Aarb. 1870, S. 111 ff., K. Erslev, Aarb. 1873, S. 57 ff.

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Harring Sogn

omgivet af Annexet Stagstrup, Skyum, Hørdum, Hørsted og Snedsted S. Kirken, i Sognets Midte, $\frac{1^3}{4}$ M. s. v. for Thisted. Arealet, 1270 Tdr. LAnd, er en jevn Slette, lav og sid, med sandblandet, paa sine Steder leerblandet Muld i Overfladen og Leer til Underlag. Htk. 79 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byen Harring med Kirke (uden Taarn og Hvælvinger) og Skole; Præstegaarden Roesholm; Hovedgaarden Æland, 18 Tdr. Hetk. og 240 Tdr. LAnd. Ialt i Sognet 19 G. og 26 H., hvoraf 16 G. og 21 H. udenfor Byen.

Indvaanere: 343. Udenfor Agerdyrkning gives i Sognet intet særligt Erhverv af nogen Betydenhed.

Sognet hører under Hassing=Refs Herreders Jurisdiction og Lægedistrict (Vestervig), Thisted Amtstuedistrict; 2den Vgkds. Amtets 52de Lægd. Med Annexet Stagstrup een Commune. Kirken tilhører Beboerne. Præstekaldets Reguleringssum er 975 Rd. Præstegaardens Areal er 46 Tdr. LAnd Ager, 14 Tdr. LAnd Eng og 16 Tdr. Land Hede; Htk. 5 Tdr. 2 Skp. 1 Fdk. 1 Alb.

Roesholm, tidligere en Herregaard, var 1318 og tidligere af det Gods, som Familien Glob eiede i Thy. Af de gamle Bygninger findes dog nu ingen Levning.

Øland tilhørte ligeledes i Middelalderen Globernes mægtige Slægt. Senere kom den i Kronens Eie og blev 1477 pantsat af Kong Christian I. til Fru Ingeborg Rosenkrands for 100 Mark. Fra Begyndelsen af det 17de Aarhundrede har den været i Privates Eie, deriblandt flere af Familien Seefeld. Gaardens Bygninger afbrændte for endeel Aar siden og Udhusene atter i Aaret 1850. I Nærheden af Gaarden er

en mærkelig Gtavhøi omgivet af Vand, om hvilken gaaer det Sagn paa Egnen, at deri findes en Skat, som ikke kan hæves før Gaardens Bygninger ere brændte 3 Gange.

Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875

Harring Sogn,

omgivet af annexet Stagstrup, Stagstrup, Skyum, Hørdum, Hørsted og Snedsted S. Kirken, i Sognets Midte, $1\frac{3}{4}$ M. s. v. for Thisted. Arealet, 1270 Tdr. LAnd, er en jevn Slette, lav og sid, med sandblandet, paa sine Steder leerblandet Muld i Overfladen og Leer til Underlag. Htk. 79 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byen Harring med Kirke, Skole og Veirmølle; Præstegaarden Roesholm; Herregaarden Øland, $17\frac{3}{8}$ Tdr. Htk., 180 Tdr. Land Ager, 30 Tdr. L. Eng og 30 Tdr. L. Mose. Ialt i Sognet 18 Gaarde og 37 Huse med Jord, der alle ere adspredte.

Indbyggere: 333. Udenfor Agerdyrkning gives i Sognet intet særligt Erhverv af nogen Betydenhed.

Sognet hører under HassingØRefs Herreders Jurisdiction (Oxenbøl, Thingsted i Vestervig) og Lægedistrict (Vestervig), Thisted Amtstuedistrict; 2den Vgkds. 5te Udskrivningskreds 218de Lægd. Med Annexet Stagstrup een Commune. Kirken tilhører Sognebeboerne. Pastoratets Skolevæsen har et Legat paa 100 Rd., indkommet ved Salg af Blytaget af Stagstrup Kirkes nedbrudte Taarn.

Harring Kirke er opført af tilhugne Kampesteen, uden Taarn og Hvælvinger. Altertavle af Billedskærerarbejde.

Rosholm, tidligere en Herregaard, var 1348 og tidligere af det Gods, som Familien Glob eiede i Thy. Helena Hwits Efterleverske af Øland skjødede 1365 al sin Ret til Øland og Roosholm til Dronning Margrete, hvilket stadfæstes 1406. Af de gamle Bygninger findes dog nu ingen Levninger. 1365 kom den i Kronens Eie og blev 1477 pantsat af Kong Christian den Første til Fru Ingeborg Rosenkrands for 100 Mark. Fra Begyndelsen af det 17de Aarhundrede har den været i Privates Eie, deriblandt flere af Familien Seefeld. Gaardens Bygninger afbrændte for endeel Aar siden og Udhusene atter i Aaret 1850. I Nærheden af Gaarden er en mærkelig Gravhøi, omgivet af Vand, om hvilken gaaer det Sagn paa Egnen, at deri findes en Skat, som ikke kan hæves før Gaardens Bygninger ere brændte 3 Gange.

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Hillerslev Sogn

omgivet af Annexet Kaastrup, Hundstrup, Sennels, Tved, Nors og Skinnerup S. samt Hundborg Herred. Kirken, i Sognets Midte, 1 M. n.n.o. for Thisted. Arealet, 5901 Tdr. Land, er høitbeliggende, navnlig er

Klovhøi et af Amtets høieste Puncter. Boniteten er meget forskelligartet, dog er Kalk og Leer Hovedbestanddelene saavel i Jordsmon som Underlag. Om "Jordfaldshullerne" i Sognet see Thisted Kjøbstad. Til Hillerslev Sogn høre et Par isoleret beliggende Udmarker Nord for Sognet, meest bestaaende af Hede og Kjær. Htk. 384 Tdr. A. og E. og 10 Tdr. Msk.

I Sognet: Byerne Store=Hillerslev, hvori Kirken, Præstegaard, Skole, c. 40-50 Gaarde og Huse, Lille=Hillerslev, Skovsted med Skole, Brund og Kielstrup, mellem disse en Skole; Bro Vind= og Vandmølle; Kanstrupgaard, Kortegaarde (2 G.), Kielstrupgaard, Jensbygaard og Gd. Oddershede. Ialt i Sognet 79 G. og 74 H., hvoraf 24 G. og 19 H. udenfor Byerne.

Indvaanere: 1181. Agerdyrkning er Hovederhvervet. Productionen af Tørv er betydelig. Flere Kalkovne (Jensby) og Teglovne (Skovsted).

Sognet hører under Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstur= og Lægedistrict; 1ste Vgkds. Amtets 13de Lægd. I Forening med annexet Kaastrup danner Sognet een Commune. Kirken tilhører Beboern. Præstekaldets Reguleringssum er 153 Rd. Præstegaardens Htk. er 12 Tdr. 1 Skp. 2 Fdk. 1 Alb. Arealet er 85 Tdr. Land Agerjord, foruden en stor Deel Eng og Mose.

I Aaret 1454 hørte Hillerslev og Kaastrup Kirker til Mariager Kloster; den første kaldtes St Peders Kirke. Den er ret anseelig og rummelig og har et høit Taarn med to Klokker, af hvilke den store har en særdeles smuk Klang. I Taarnets vestre Muur en aflang firkantet Runesteen. Tæt ved Hillerslev By paa en Bakke omgivet af en Fordybning har tidligere ligget et Slot eller en Borg, Hillerslevhuus, som Dronning Margrethe tilligemed Ørum Slot afkjøbte Niels Strangesen og lagde under Kronen. Naar det senere er ødelagt, vides ikke. Bakken kaldes nu Store=Vold (Suer=Wuld).

Trap: Thisted amt 2. udg. 1875

Hillerslev Sogn,

omgivet af Annexet Kaastrup, Hundstrup, Sennels, Tved, Nors og Skinnerup S. samt Hundborg H. Kirken, i Sognets Midte, 1 M. n.n.o. for Thisted. Arealet, 5901 Tdr. Land, er høitliggende, navnlig er Klovhøi et af Amtets høieste Punkter. Beskaffenheden er meget forskelligartet, dog er Kalk og Leer Hovedbestanddelene saavel i Jordsmon som Underlag. Om "Jordfaldshullerne" i Sognet see Thisted Kjøbstad. Til Hillerslev Sogn høre et Par isoleret beliggende Udmarker Nord for Sognet, meest bestaaende af Hede og Kjær. Htk. 384 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byerne Store=Hillerslev, hvori Kirken. Præstegaard, Skole, c. 40-50 Gaarde og Huse, Lille=Hillerslev, Skovsted med Skole, Brund og Kielstrup, mellem disse en Skole; Bro Veir= og Vandmølle; Kanstrupgaard (2 G.), Kortegaarde (2 G.), Kjelstrupgaard, Jensbygaard (2 G.), Gaardene Villholmsgaard, hvis Bygninger ligge i dette Sogn, medens dens Tilliggende hører til Sennels Sogn, og Oddershede. Ialt i Sognet 98 Gaarde og 142 Huse, hvoraf 24 G. og c. 60 H. udenfor Byerne.

Indbyggere: 1412. Agerdyrkning er Hovederhvervet. Production af Tørv er betydelig. Flere Kalkovne (Jensby) og Teglovne (Skovsted).

Sognet hører under Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 1ste Vgkds. 5te Udskrivningskreds 554de Lægd. I Forening med Annexet Kaastrup danner Sognet een Commune. Kirken tilhører Beboerne.

I Aaret 1454 hørte Hillerslev og Kaastrup Kirker til Mariager Kloster; den første kaldtes St. Peders Kirke. Den er opført af tilhugne Kampesteen, ret anseelig og rummelig og har et høit Taarn med to Klokker, af hvilke den store har en særdeles smuk Klang. I Taarnets vestre Muur, omtrent 13 Alen fra Grunden, findes den af Worm i Mon. dan. S. 297 ommeldte Runesteen. Den synes at være fra den første christlige Tid, da den foruden Korstegn ogsaa har Munkebogstaver. Det vides ikke, at Runerne have modtaget nogen Tydning. See og Thorsen I. S. 276.

Tæt ved Hillerslev By paa en Bakke, omgivet af en Fordybning, har tidligere ligget et Slot eller en Borg, Hillerslevhuus. Dronning Margrethe forlenede den tilligemed Ørum Slot til Nies Strangesen. Naar det senere er ødelagt, vides ikke. BAKken kaldes nu Store=Vold (Stuer=Vuld).

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Hundborg Herred.

Thisted Landsogn

omgivet af Thisted Kjøbstadsogn, Liimfjorden, Hillerslev Herred samt Skinnerup og Tilsted Sogne. Arealet, c. 1500 Tdr. Land, er deels sandmulet, deels leermuldet med Rødleer og Kalk til Underlag. Htk. 167 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byerne Tingstrup, Torp og Faartoft med Skole; Gaarden LAndlyst (forhen Torp) med Teglværk, Tagsteen= og Drainrørsfabrik, umiddelbart til Haven støder en af Amtet efter Overenskomst med Eierne i 1847 anlagt smuk Naaetræsplantage af Størrelse 3 Tdr. Land; Boligen for Amtmanden i Thisted Amt. Ialt i Sognet 14 G. og 39 H., hvoraf 4 G. og 13 H. udenfor Byerne.

Indvaanere: 509. Agerbrug og lidet Fiskeri afgiver Erhvervet.

Sognet søger Thisted Kirke. Det hører til Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 2den Vgkds. Amtets 29de Lægd. Sognet danner en egen Commune.

Tilsted Sogn,

Anne til Thisted Hoved= og Landsogn, omgivet af Thisted Landsogn, Torsted, Sjørring og Skjoldborg S. samt Liimfjorden. Kirken, i Sognets Midte, $\frac{3}{8}$ M.s.v. for Thisted. Arealet, 1547 Tdr. Land, gjenneskkjæres af Landeveiene fra Thisted til Ottesund og Vilsund, er god Mulldjord, blandet med Leer og Gruus, og har Hvidleer til Underlag undtagen mod Sydost, hvor et tungere Rødleersunderlag gjør Jorderne mindre frugtbare. Htk. 136 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byerne Tilsted med Kirke og Sole, Silstrup og Gaarden Kirstinedal. Ialt i Sognet 23 G. og 22 H., hvoraf 4 G. og 4 H. udenfor Byerne.

Indvaanere: 276. Agerbrug, Kalkproduction og lidet Fiskeri afgiver Erhvervet.

Sognet hører under Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 2den Vgkds. Amtets 30te Lægd. Sognet danner en egen Commune. Kirken tilhører Beboerne.

Fjorbakkerne ved Silstrup, navnlig syd for Byen, udmærke sig ved deres paa sine Steder bratte Skrænter og de derved givne baade maleriske og lærerige Gjennemsnit af Moformationen, navnlig af Moleret og Cementstenen, hvoraf de bestaae, paa andre Steder ved at være klædte med Riis og Buske, det eneste levende Minde om Thylands oprindelige Skovvegetation.

Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875

Hundborg Herred

Thisted Landsogn,

omgivet af Thisted Kjøbstadsogn, Liimfjorden, Hillerslev Herred samt Skinnerup og Tilsted Sogne. Arealet, c. 1500 Tdr. Land, er deels sandmulet, deels leermuldet med Rødleer og Kalk til Underlag. Htk. 167 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byerne Tingstrup med Realskole, Torp og Faartoft; Gaarden Landlyst (forhen Torp) med Teglværk, Tagsteen= og Drainrørsfabrik, 140 Tdr. L. Ager og Eng, umiddelbart til Haven støder en af Amtet efter Overenskomst med Eieren i 1847 anlagt smuk Naaletræsplantage af 3 Tdr. Lands Størrelse; Boligen for Amtmanden i Thisted Amt. Ialt i Sognet 25 Gaarde, 55 Huse med og 11 uden Jord, hvoraf 12 G. og 41 H. udenfor Byerne.

Indbyggere: 663. Agerbrug og Fiskeri afgive Erhvervet.

Sognet søger Thisted Kirke. Det hører til Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 2den Vgkds. 5te Udskrivningskreds 568de Lægd. Sognet danner en egen Commune.

I R. D. 7,145 nævnes Kong Christianden Andens Kvittering af 11te Januar 1523 til Jens Huas, Landsdommer i Nørre=Jutland, paa 1500 Mark Dansk for Torp og Torp Gods i Thy, som han betalte til Mester Lambert.

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Hundborg Sogn

omgivet af Annexet Jannerup, Sjørring=Sø og Sogn, Kallerup S., Hassing H. og Nørhaa S. samt Vesterhavet. Kirken, paa Sognets Østside, 1½ M. s. v. for Thisted. Arealet, 6040 Tdr. Land, har store Klitstrækninger og sandføgne Jorder ud mod Stranden, er iøvrigt i den østlige Deel s. for Sjørring=Sø meget højtliggende og bakket; Jorderne ere stærkt lerede. Paa Sydsiden ved Ulstrup findes megen Eng og Høbjergning. Htk. 219 Tdr. A. og E. og 8½ Td. Msk.

I Sognet: Byerne Hundborg med Kirke, Præstegaard og Skole, Førby og Vorupør Fiskerleie med Skole og Redningsstation; Hovedgaardene Ulstrup 17 Tdr. Htk. og 224 Tdr. Land, Raastrup 17 Tdr. Htk. og 123 Tdr. Land, Faddersbøl 8 Tdr. Htk.; Landbolyst, Parcel af Ulstrup, 16 Tdr. Htk. og 205 Tdr. Land, Midhom, ligeledes Parcel af Ulstrup; Ulstrup Vindmølle og Faddersbøl Vandmølle. Ialt i Sognet 48 G. og 169 H., hvoraf 28 G. og 51 H. udenfor Byerne.

Indvaanere: 1117. Foruden af Agerdyrkning have Beboerne et væsentligt Erhverv af Tørveproduction. Fiskeriet drives fra Vorupør med Kroge og Garn, og Fangsten afsættes for Størstedelen til Omegnen navnlig til Thisted.

Sognet høre under Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 2den Vgkds. Amtets 31te Lægd. I Forening med Annexet Jannerup udgjør det een Commune. Kirken tilhører Sognebeboerne. Præstekaldets Reguleringssum er 920 Rd. Præstegaardens Htk. er 6 Tdr. 6 Skp. 1 Fdk. 2³/₄ Alb. Areal 48 Tdr. Land Ager og 19 Tdr. Land Eng og Tørveskjær. Ved Tiendeaccord og Salg af Mensalgods er Kaldets Indtægter i de senere Aar forøget med c. 20 Tdr. Byg og 60 Rd. Rente.

Hundborg Kirke er uden Taarn og Hvælvinger, men forøvrigt ret smuk, lys og rummelig.

Ulstrup, Raastrup og Faddersbøl vare i tidligere Tid complete Hovedgaarde, men ere nu ved Bøndergodsets Salg og Udparcellering af Hovedgaardsmarkerne sunkne ned til Lighed med almindelige Avlsgaarde. Heller ikke de nuværende Hovedbygninger have noget Særegent i Formen fremfor andre Gaarde. Faddersbøl eiedes i forrige Aarhundrede af Jens Vare, der i sit Testamente af 1765 skænkede betydelige Capitaler til offentlig Velgjørenhed. Tidligere var Gaarden i flere Generationer i den adelige Familie Kaas's Eie. Raastrup Gods er meget gammelt og nævnes allerede 1348 blandt det Gods, som Familien Glob eiede i Thy. Fra 1537 til 1631 eiedes Gaarden af den adelige Familie Skeel.

Trap: Thisted Amt. 2. udg. 1875

Hundborg Sogn,

omgivet af Annexet Jannerup, Sjørring Sogn, Kallerup S., Hassing H. og Nørhaa S. samt Vesterhavet. Kirken paa Sognets Østside, 1½ M. s. v. for Thisted. Arealet, 6040 Tdr. Land, har store Klitstrækninger og sandføgne Jorder ud mod Stranden, er iøvrigt høitliggende og bakket; Jorderne ere stærkt Lerede. Paa Sydsiden ved Ulstrup findes megen Eng og Høbjergning. Htk. 219 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byerne Hundborg med Kirke, Præstegaard og Skole, Forby og Vorupør Fiskerleie med Skole og Redningsstation; Hovedgaardene Ulstrup, 17 Tdr. Htk., 224 Tdr. L., Raastrup, Faddersbøl; Landbolyst, Parcel af Ulstrup; Ulstrup Veirmølle og Faddersbøl Veirmølle. Ialt i Sognet 50 Gaarde og 192 Huse, hvoaf 28 G. og 61 H. udenfor Byerne.

Indbyggere: 1384. Foruden af Agerdyrkning have Beboerne et væsentligt Erhverv af Tørveproduction. Fiskeriet drives fra Vorupør med Kroge og Garn, og Fangsten afsættes for Størstedelen til Omegnen og navnlig til Thisted.

Sognet hører under Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 2den vgtkds. 5te Udskrivningskreds 574de Lægd. I Forening med Annexet Jannerup een Commune. Kirken tilhører Sognebeboerne.

Hundborg Kirke er opført af tillhugne Kampesteen, uden Taarn og Hvælvinger. Ved Vorupør vil nu blive opført en Kirke.

Ulstrup, Raastrup og Faddersbøl vare i tidligere Tid complete Hovedgaarde, men ere nu ved Bøndergodsets Salg og Udparcellering af Hovedgaardsmarkerne sunkne ned til Lighed med almindelige Avlsgaarde. Heller ikke de nuværende Hovedbygninger have noget Særegent i Formen fremfor andre Gaarde. Faddersbøl eiedes i forrige Aarhundrede af Jens Vare, der i Testamente af 1765 skjænkede betydelige Capitaler til offentlig Velgjørenhed. Tidligere var Gaarden i flere Generationer i den adelige Familie Kaas's Eie. Raastrup Gods er meget gammelt og nævnes allerede 1348 blandt det Gods, som Familien Glob eiede i Thy. Fra 1537 til 1631 eiedes Gaarden af den adelige Familie Skeel.

Malte Conrad Bruuns Fader, Justitsraad, Amtsforsvalter i Thisted Adolph Christian Bruun (død 1800) eiede Ulstrup, og derfor er det ofte anført, at vor berømte Landsmand er født er, men nu udsiger saavel F. BARfod som hans Søn Fr. Birkedal Barfod, der har udgivet M.C. Bruuns Biografi, at denne er født i Thisted den 12te August 1775.

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Hundstrup Sogn

omgivet af Annexerne Østerild og Hjørdemaal, Kaastrup og Hillerslev S. samt den bag Hovsør Havn beliggende Vig af Limfjorden, Lønnerup=Fjord kaldet. Kirken, i Sognets Midte, 1½ M. n. o. for Thisted. Arealet, 3350 Tdr. Land, er høitliggende, men jevnt, med endeel Kjær saavel langs Fjordens Bred, som midt igjennem Sognet til Hanstholm og Vigsø. Jorderne ere især omkring Byerne Hundstrup og Kløv af god Bonitet; ved Klastrup og Lønnerup Byer nooget mere sandblandede. Htk. 175 Tdr. A. og E. og 5 Tdr. Msk.

I Sognet: Byerne Hundstrup med Kirke, noget syd for Byen (med Taarn, uden Hvælving), Præstegaard og Skole, Klastrup, Kløv med Vandmølle, og Lønnerup med Skole ved Hovsør Markskjels Grændse; hovedgaarden Kjølbygaard 32 Tdr. Htk., hertil hører ogsaa Hundstrup Kirke, der ligger ved Gaarden, samt en Vindmølle. Ialt i Sognet 31 G. og 37 H., hvoraf 1 G.. og 4 H. udenfor Byerne.

Indvaanere: 403. Foruden Agerdyrkning haves intet Bierhverv af nogen Betydenhed. Kalk og Muursteen brændes i Sognet.

Sognet hører under Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 1ste Vgkds. Amtets 15de Lægd. I Forening med Østerild danner Sognet een Commune. Kirken tilhører Eierne af Kjølbygaard. Præstekaldets Reguleringssum er 1562 Rd. Præstegaardens Htk. er 10 Tdr. " Skp. 2 Fdk. 1¼ Alb. Areal er c. 45 Tdr. Land Agerjord, foruden udstrakte Enge, Størstedelen af ringe Beskaffenhed.

Kjølbygaard har i ældre Tid været i de adelige Familier Krabbes og Langes Besiddelse. I forrige Aarhundrede tilhørte denne Gaard Familien Berregaard, af hvilke dens første Eier, Justitsraad og Borgmester i Thisted Enevold Berregaard, der blev adlet Aar 1726, og som var gift med den i den thistedske Besættelsehistorie udviklede, for sin Rigdom bekjendte, Fru Anne Søm, fik samme i Forening med Vesløgsgaard i sidstnævnte Aar oprettet til et Stamhuus for sine Decendenter. Enevold Berregaard døde 1731. I Stamhuset fulgte derefter Sønnen Conferentsraad Christian Berregaard til Borreby (død 1750), Sønnesønnen Geheimeconferentsraad, Justitiarius i Højesteret Willum Berregaard til Borreby (død 1769) og Sønnesønssønnen Kammerherre Frederik Berregaard (død 1805). Denne sidste fik 1797 Tilladelse til at sælge Stamhuset og substituere samme med Fideicommisscapitaler. Stamhusets gamle Hartkornstilligende var 780 Tdr. Htk. De nuværende Hovedbygninger paa Kjølbygaard ere opførte for omtrent 100 Aar siden.

Trap: Thisted Amt. 2. udg. 1875

Hunstrup Sogn,

omgivet af Annexerne Østerild og Hjørdemaal, Kaastrup og Hillerslev S. samt den bag Hovsør Havn beliggende Vig af Liimfjorden, Lønnerup=Fjord kaldet. Kirken, i Sognets Midte, 1½ M. n.o. for Thisted. Areallet, 3350 Tdr. Land, er høitbeliggende, men jevnt, med endeel kjær saavel langs Fjordens Bred, som midt igjennem Sognet til Hanstholm og Vigsø. Jorderne ere især omkring Byerne Hunstrup og Kløv af god Beskaffenhed; ved Klastrup og Lønnerup Byer noget mere sandblandede. Htk. 175 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byerne Hunstrup med Kirke, noget syd for Byen, Præstegaard og Skole, Klastrup, Kløv og Ny=Kløv, en Samling Gaarde, Lønnerup med Skolle ved Hovsør Markskjel; Tangrimmen, en Samling spredtliggende Huse; Hovedgaarden Kjølbygaard, 32 Tdr. Htk., 270 Tdr. L. Ager, 100 Tdr. L. Eng, 200 Tdr. L. Hede, ³/₄ Tdr. Htk. Fæstegods; hertil hører ogsaa Hunstrup Kirke, der ligger ved Gaarden, samt en Veirmølle; Hunstrupgaard, 12 Tdr. Htk. Ialt i Sognet 31 Gaarde, 40 Huse med og 5 uden Jord, hvoraf 46 G. og H. udenfor Byerne.

Indbyggere: 487. Foruden Agerdyrkning haves ikke ubetydeligt Bierhverv ved Fiskeri.

Sognet hører under Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 1ste Vgkds. 5te Udskrivningskreds 556de Lægd. I Forening med Æsterild danner Sognet een Commune. Kirken tilhører Eieren af Kjølbygaard. Pastoratet har følgende Legater: Thorums paa 1000 Rd., Kjeldtofts Legat 55 Rd., Tousigs 200 Rd. og Justitsraad Berregaards og Frue Anne Søes tvende Legater, resp. 1013 Rd. 25 Sk. og 41 Rd. 72 Sk. til Trængende samt Pastor Priors og Gaardmand Morten Pedersens Legat paa 200 Rd. til Anskaffelse af Læsebøger.

Hunstrup Kirke, med Taarn og Hvælvinger under dette, er opført af tilhugne Kampesteen, oprindelig med runde Buer; paa samme Maade ere de tvende Annexkirker opførte.

Kjølbygaard har i ældre Tid været i de adelige Familier Krabbes og Langes Besiddelse. I forrige Aarhundrede tilhørte denne Gaard Familien Berregaard, af hvilken dens første Eier, Justitsraad og Borgmester i Thisted, Enevold Berregaard, der blev adlet 1726, og som var gift med den i den thistedske Besættelseshistorie udviklede, for sin Rigdom bekjendte, Fru Anne Søm, fik samme i Forening med Vesløsgaard i sidstnævnte Aar oprettet til et Stamhuus for sine Decendenter. Enevold Berregaard døde 1731. I Stamhuset fulgte Sønnen Conferentsraad Christian Berregaard til Borreby (død 1750), Sønnen Geheimeconferentsraad, Justitiarius i Høiesteret Willum Berregaard til Borreby (død 1769) og Sønnen Kammerherre Frederik Berregaard (død 1805). Denne sidste fik 1797 Tilladelse til at sælge Stamhuset og substituere samme med Fideicommisscapital. Stamhusets gamle Hartkornstilliggende var 780 Tdr. Htk. De nuværende Hovedbygninger paa Kjølbygaard ere opførte for omtrent 120 Aar siden. Nuværende Besidder Hr. A. Kasse.

Klastrup (Clawstrup) var 1440 en Hovedgaard, som Mette Jensdatter, Hr. Lyder Kables Enke, gav til Dueholm Kloster. Den laae da i Hjordemaal Sogn.

Trap: Thisted Amt. 1. udg. 1858

Hørsted Sogn,

Annex til Sønderhaa, omgivet af dette S., Snedsted, Harring og Hørdum Sogne, i Sognets Midte, 2 M. s. v. for Thisted. Arealet, 1018 Tdr. Land, er jevnt og lavt med tunge, leerblandede Muld=Jorder og Rødleer til Underlag. Htk. 50 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byen Hørsted med Kirke (lille taarnløs), Skole og en Stampemølle. Ialt i Sognet 13 G. og 27 H., hvoraf 5 G. og 17 H. udenfor Byen.

Indvaanere: 195. Foruden Agerdyrkning er Tørveproduction af Vigtighed.

Sognet hører under de samme Administrativ=Inddelinger som Hovedsognet; 2den Vgkds. Amtets 44de Lægd. Kirken tilhører en udenfor Sognet Boende.

Trap: Thisted Amt. 2. udg. 1875

Hørsted Sogn,

Annex til Sønderhaa, omgivet af dette S, Snedsted, Harring og Hørdum Sogne. Kirken, i Sognets Midte, 2 M. s. v. for Thisted. Arealet, 1018 Tdr. Land, er Jevnt og lavt med tunge, leerblandede Muldjorder og Rødleer til Underlag. Htk. 50 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byen Hørsted med Kirke, Skole og en Veirmølle. Ialt i Sognet 18 Gaarde, 16 Huse med og 4 uden Jord, hvoraf ikkun 5 a 6 Bygninger i Byen.

Indbyggere: 218. Foruden Agerdyrkning er Tørveproductionen af Betydning.

Sognet hører under de samme Administartionsinddellinger som Hovedsognet; 2den Vgkds. 5te Udskrivningskreds 221de Lægd. Kirken tilhører Eieren af Hovedgaarden Irup i Hørdum Sogn.

Hørsted Kirke, opført af uhygne Kampesteen, er uden Taarn og Hvælvinger.

Trap: Thisted Amt. 1. udg. 1850

Jannerup Sogn,

Annex til Hundborg, omgivet af dette S. og Torup S., Sjørring= (eller her Jannerup) Sø samt Vesterhavet. Kirken, i Sognets Midte, 1½ M. v. for Thisted. Arealet, 2236 Tdr. Land, har, ligesom alle Thys vestlige Sogne, store Klitstrækninger, men forresten en jevnere ei saa tung Indmark som Hundborg Sogn, med hvis Bonitet det iøvrigt har meget tilfælles. Htk. 47 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byerne Jannerup med Kirke og Skole, og Snedstrup. Ialt i Sognet 16 G. og 25 H., hvoraf 10 H. udenfor Byerne.

Indvaanere: 224. Agerdyrkning i den Deel af Sognet, hvor dette Erhverv kan drives, er Beboernes eneste Næringsvei.

Sognet hører under de samme Administrativ=Inddelinger som hovedsognet; 2den Vgkds. Amtets 35te Lægd. Kirken tilhører Staten.

Jannerup Kirke, der i den catholske Tid var helliget St. Anders, er lille, uden Taarn og Hvælvinger; den har en smuk Altertavle med kunstigt Billedhuggerarbeide, der forstiller den hellige Nadvere, bekostet 1648 af Iver Kaas til Ulstrup og Frue Sophie Krag; paa Loftet i Choret er et smukt med Kunst udført Maleri, forestillende Enkens Skjærv i Templet. Hele Loftet i Skibet er overmalet med mange forskellige sindbilledlige Figurer, dog uden synderlig Kunstværd. Sagnet melder, at Maleren skal have tilbragt de tre Aar, der medgik til Loftets Udsmykning, i en liggende Stilling Nat og Dag paa Stilladset, og at han faldt død om, da han efter fuldendt Gjærning atter skulde staae opreist. I kirken findes den alt i Danske Atlas omtalte Jannerup Blok, "hvortil de Søfarende saavel som andre paa Landet, for Hjelps og Helbreds Erholdelse, pleie ofte at hensende Gaver til de Fattige og Kirken, hvorover Kirken er i god Stand og vel prydet." En ved denne Blok opsamlet Capital anngives i Aaret 1802 til 20,000 Rd. D.C. I Provst Djørups Amtsbeskrivelse (1842) anføres, at kirken har en Blok baade i selve Kirken og i Thisted, og at Indtægterne kunne deraf være 80-100 Rd. aarlig, som fornemlig skjænkes af Søfarende i HAVsnød. Capitalerne ere inddragne under Seminariefonden. Der kommer endnu den Dag i Dag ikke Lidet ind til Kirkens Blok, og det ofte lanfveisfra.

Trap: Thisted Amt. 2. udg. 1875

Jannerup Sogn,

Annex til Hundborg, omgivet af dette S. og Torup C., Sjørring= (eller her Jannerup) Sø sammt Vesterhavet. Kirken i Sognets Midte, 1½ M. v. for Thisted. Arealet, 2236 Tdr. Land, har, ligesom alle Thys vestlige Sogne, store Klitstrækninger; men forresten en jevnere ikke saa tung Indmark som Hundborg Sogn, med hvis Beskaffenhed det iøvrigt har meget tilfælles. Htk. 47 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byerne Jannerup med Kirke og Skole, og Snedstrup. Ialt i Sognet 18 Gaarde og 30 Huse, hvoraf 10 H. udenfor Byerne.

Indbyggere: 264. Agerdyrkning i den Deel af Sognet, hvor dette Erhverv kan drives, er Beboernes eneste Næringsvei.

Sognet hører under de samme Administrationsinddelinger som Hovedsognet; 2den Vgkds. 5tr Udskrivningskreds 573de Lægd. Kirken tilhører Staten.

Jannerup Kirke, der i den katholske Tid var helliget St. Anders, er opført af tilhugne Kampesteen og Muursteen, Choret af førstnævnte Materiale, uden Taarn og Hvælvinger; den har en smuk Altertavle med Billedhuggerarbejde, der forestiller den hellige Nadvere, bekostet 1648 af Iver Kaas til Ulstrup og Frue Sophie Krag; paa Loftet i Choret er et smukt med Kunst udført Maleri, forestillende Enkens Skkjærv i Templet. Hele Loftet i Skibet er overmalet med mange forskellige sindbilledlige Figurer, ikke uden Kunstværd. Sagnet melder, at Maleren skal have tilbragt de tre Aar, der medgik til Loftets Udsmykning, i en liggende Stilling Nat og Dag paa Stilladset, og at han faldt død om, da han efter fuldendt Gjerning atter skulde staae opreist. I Kirken findes den alt i Danske Atlas omtalte Jannerup Blok, "hvortil de Søfarende saavelsom andre paa Landet, for Hjælps og Helbreds Erholdelse, pleie ofte at hense Gaver til de Fattige og Kirken, hvorover Kirken er i god Stand og vel prydet." en ved denne Blok opsamlet Capital angives i Aaret 1802 til 20,000 Rd. D.C. I Provst Djørups Amtsbeskrivelse (1842) anføres, at Kirken har en Blok baade i selve Kirken og i Thisted, og at Indtægterne kunne deraf være 80-100 Rd. aarlig som fornemlig skjænkes af Søfarende i HAVsnød. Capitalerne ere inddragne under Seminariefonden. Der kommer endnu den Dag i Dag ikke Lidet ind til Kirkens Blok, og det ofte langveisfra.

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Kallerup sogn,

Annex til Skjoldborg, omgivet af dette S., Sjørring og Hundborg S. samt Hassing H. Kirken, midt i Sognet, 1 M. s.v. for Thisted. Arealet, 1148 Tdr. Land, er høitliggende i Sognets Midte, lavere i alle Udkanter, har betydelige Mose- og Engstrækninger, er forresten af samme Bonitet som Hovedsognet, dog med mindre Muld, og med Steen og Gruus blandet i Underlaget. Htk. 60 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byen Kollerup Kallerup med Kirke og Skole; Todbøl, fordum en Hovedgaard, nu udstykket saaledes, at Hovedparcellen kun har 8 Tdr. Htk.; Avlsgaarden Hornstrup; en Veirmølle. Ialt i Sognet 11 G. og 12 H., hvoraf 4 G. og 2 H. udenfor Byerne.

Indvaanere: 168. Beboerne have intet særligt Erhverv uden for Agerdyrkning.

Sognet hører under de samme Administrativ=Inddelinger som Hovedsognet; 2den Vgkds. Amtets 37te Lægd. Kirken tilhører Sognebeboerne.

Kollerup [Kallerup] Kirke er lille, uden Taarn og hvælvinger, meget høitliggende.

Den gamle Herregaard Todbøl eiedes allerede i det 13de og 14de Aarhundrede af Globernes mægtige Familie. Paa Reformationstiden var den et kongeligt Lehn. Senere eiedes den af den adelige Familie Høg. Efterat dens sidste Eier af dette Navn, Oberst Mogens Høg, var falden i Krigen 1659, fik Gaarden forskjellige Eiere, hvoriblandt Justitsraad og Amtsforvalter Caspersgaard, som betydelig forøgede og forbedrede Gaarden og Godset. Senere var den i Forening med Bodumbisgaard et Stamhuus for Familien Ring, hcoraf en Datter blev gift med Kammerherre, Amtmand over Randers Amt Føns, som ved kongelig Tilladelse substituerede Stamhuset med en Fideicommisscapitel. Nu er, som meldt, Todbøl en ubetydelig Avlsgaard.

Trap: Thisted Amt. 2. udg. 1875

Kallerup Sogn

Annex til Skjoldborg, omgivet af dette Sogn, Sjørring og Hundborg S. samt Hassing H. Kirken, midt i Sognet, 1 M. s.v. for Thisted. Arealet, 1148 Tdr. LAnd, er høitliggende i Sognets Midte, lavere i alle Udkanter, har betydelige Mose= og Engstrækninger, er forresten af samme Beskaffenhed som Hovedsognet, dog med mindre Muld, og med Steen og Gruus blandet i Underlaget. Htk. 60 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byen Kallerup med Kirke og Skole; Todbøl, forstum en Hovedgaard, nu udstykket saaledes, at Hovedparcellen kun har 8 Tdr. Htk.; Avlsgaarden Hornstrup; en Veirmølle. Ialt i Sognet 15 G. og 18 H., alle spredte.

Indbyggere: 201. Beboerne have intet særligt Erhverv udenfor Agerdyrkning.

Sognet hører under de samme Administrationsinddelinger som Hovedsognet; 2den Vgkds. 5te Udskrivningskreds 578de Lægd. Kirken tilhører Sognebeboerne. Til Skoleholderen i Kallerup er den 2den MArts 1763 af Forpagter Niels Sørensen paa Todbøl skjænket et Fæstested i Hurup Sogn, hvilket Sted solgtes i 1863 for 1200 Rd. og 4 Tdr. Byg aarlig, med den Bestemmelse, at Udbyttet skal komme Læreren i Kallerup tilgode udenfor hans normerede Løn.

Kallerup Kirke er opført af tilhugne Kampesteen, uden Taarn og Hvælvinger, meget høitliggende; paa Kirkemuren ere tvende Menneskeformer udhuggede.

Den gamle Herregaard Todbøl eiedes i det 13de og 14de Aarhundrede af Globernes mægtige Familie. Kom sidenunder Biskoppen af Børglum. Paa Reformationstiden var den et kongeligt Lehn. Senere eiedes den af den adelige Familie Høg. Efterat dens sidste Eier af dette Navn, Oberst Mogens Høg, var

falden i Krigen 1659, fik Gaarden forskjellige Eiere, hvoriblandt Justitsraad og Amtsforvalter Caspersgaard, som betydelig forøgede og forbedrede Gaarden og Godset. Senere var den i Forening med Boumbisgaard et Stamhus for Familien Ring, hvorefter en Datter blev gift med Kammerherre, Amtmand over Randers Amt Føns, som med kongelig Tilladelse substituerede Stamhuset med en Fideicommisscapital. Nu er, som meldt, Todbøl en ubetydelig Avlsgaard.

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Kaastrup Sogn,

Annex til Hillerslev, omgivet af dette S., Hundstrup og Tved S. Kirken, i Sognets Midte, 1 M. n.n.o. for Thisted. Arealet, 1267 Tdr. Land, er jevnt, af god, muldret Beskaffenhed, saaledes at Agerjorden er boniteret med Amtets Normataxt = 21. Til Sognet hører en isoleret Strækning af Hede og Kjær Nord for det øvrige Areal. Htk. 79 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byen Kaastrup med Kirke (uden Taarn) og Skole, en Deel af den meget spredt liggende By Ballerum (det øvrige under Tved Sogn); Fdne. Bisgaard og Nedergaard. Ialt i Sognet 21 G. og 8 H.

Indvaanere: 162. Beboerne have intet væsentligt Erhverv udenfor Agerdyrkning.

Sognet hører under de samme Administrativ=Inddelinger som Hovedsognet; 1ste Vgkds. Amtets 16de Lægd. Kirken tilhører Beboerne.

Nedergaard har tidligere været en Hovedgaard. I Kaastrup Kirke findes en Ligsteen over en af dens Eiere, Anders Pedersen, Slotskriver paa Ørum Slot og Raadmand i Thisted, død 1665. Kaastrup Kirke tilhørte i Catholicismens sildigste Tid Mariager Kloster, der oppebar Tienden, men ikke holdt den vedlige, saa at den 1630 var saa forfalden, at Præsten og Sognefolket ikke uden Livsfare kunde være derinde.

Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875

Kaastrup Sogn,

Annex til Hillerslev, omgivet af dette S., Hunstrup og Tved S. Kirken, i Midten af Sognet, 1 M. n.n.o. for Thisted. Arealet, 1267 Tdr. Land, er jevnt, af god, muldret Beskaffenhed, saaledes at Agerjorden er boniteret med Amtets Normaltaxt = 21. Til Sognet hører en isoleret Strækning af Hede og Kjær Nord for det øvrige Areal. Htk. 79 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byen Kaastrup med Kirke og Skole; en Deel af den meget spredt liggende By Ballerum (det øvrige under Tved Sogn); Gaardene Bisgaard og Nedergaard. Ialt i Sognet 13 Gaade og 38 Huse.

Indbyggere: 191. Beboerne have intet væsentligt Erhverv udenfor Agerdyrkning.

Sognet hører til de samme Administrationsinddelinger som Hovedsognet; 1ste Vgkds. 5te Udskrivningskreds 564de Lægd. Kirken tilhører Beboerne.

Kirken er opført af tilhugne Kampesteen, uden Taarn.

Nedergaard har tidligere været en Hovedgaard. I Kaastrup Kirke findes en Ligsteen over en af dens Eiere, Anders Pedersen, Slotsskriver paa Ørum Slot og Raadmand i Thisted, død 1665.

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Nors Sogn

omgivet af Annexet Tved, Hillerslev, Skinnerup, Øster Vandet og Vester Vandet S. samt Vesterhavet. Kirken, paa Sognets Sydostside, 1 M. n. for Thisted. Arealet, 6833 Tdr. Land, indbefattet, foruden adskillige mindre Søer, Størstedelen af den $\frac{1}{2}$ M. lange og $\frac{1}{4}$ M. brede Nors=Sø, er høitliggende med jevn Skraaning mod Øst; mod Vest derimod mere bakket, med brede Sandklitter paa henvend en Miils Brede. Agerjordens Bonitet er i Almindelighed god dyb Muldjord blandet med Leer, Kalk og Sand, saavel i Jordsmon som i Underlag. Om de i Sognet forefindende "Jordfaldshuller" see Thisted Kjøbstad. Htk. 260 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byerne Nors med Kirke (Taarn og Spiir, men ingen Hvælvinger), Præstegaard og Skole, Hinding med Skole, og Vorring; Hovedgaarden Søgaard 21 Tdr. Htk. og 384 Tdr. Land; Vendberg Vindmølle. Særskilt benævnte Gaarde ere Diggaard og Øster Skaarup. Ialt i Sognet 39 G. og 53 H., hvoraf 7 G. og 12 H. udenfor Byerne.

Indvaanere: 683. Jordbrug er Hovederhvervet. Den fiskerige Nors=Sø giver fornemmelig i Marts og April Maaneder godt udbyttet ved Fiskeri med Garn og Kroge, især af Geder og Aborrer, ogsaa enkelte Helt og Aal.

Sognet hører under Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 2den Vgkds. Amtets 23de Lægd. I Forening med Annexet Tved danner Sognet een Commune. Kirken tilhører Beboerne. Præstekaldets Areal er 75 Tdr. Land foruden en temmelig stor Hedelod. Htk. 9 Tdr. 1 Skp. Kaldet eier en rentebærende Capital af 10,00 Rd.

Hovedgaarden Søgaard har i tidligere Tid tilhørt adelige Familier. Efter Traditionen skal Gaarden tidligere have ligget Vesten for hvor den nu staaer ved en nuværende Engheldning, hvor der er Antydninger af Grave og gamle Fiskeparker, ligesom der er fundet Rudera, som hentyde paa, at Gaarden er brændt. Efter tidligere at have været deelt, blev Gaarden igjen samlet i Aaret 1805 af den nuværende Eiers Fader.

Om Nors=Sø bemærkes i Aagaards Beskrivelse af Thy (1802): "Mærkeligt er det, at denne Så nu intet synligt Udløb har, men upaatvilelig har den før Sandflugten udgydt sig i Havet, hvortil man og i Klitterne skal have fundet Spor, formodentlig er ved Aaens Tilstopning Vandet opstemmet til større Høide; thi nu staaer det op paa Nors Kirkegaards Dige. Underjordisk Udløb i Havet maa denne Sø sikkert have, da Vandet efter det største Vandskyld i faa Dage falder til sit sædvanlige Maal." Etatsraad Forchhammer omtaler ogsaa det Eiendommelige ved denne Søes pludselige Synken og mener, at dette skeer gennem en underjordisk Hævert, der har dannet sig i Jordunderlagets Kridtformation. Om denne mærkelige Sø yttres Provst Djørup i Beskrivelse af Thisted Amt (1842): "For en Snees Aar siden steeg Vandet pludselig i denne Sø til en saadan Høide, at ei blot de tilgrændsende Jorder oversvømmedes, men at endog de nærmest liggende Bygninger truedes med samme Skjæbme. Men nogen Tid efter trak Vandet sig saa betydeligt tilbage, at det endogsaa ganske forsvandt i Søens østlige Ende. Søens Stigen var sandsynligviis foranlediget ved en mere end sædvanlig Tilstrømning fra skjulte Vandaarer, og, at Vandet igjen faldt, tilskrives dybe Jordfaldshuller, hvoraf der paa Søens Bund gives adskillige, i hvilke det syntes at nedstrømme. Muligt og der gives underjordiske Hæverter, som først begyndte at virke, da Søen blev saa opfyldt med Vand, i Lighed med hvad der berettes om Birknisser Søen i Østerrig." Søens østlige Deel, der ved en Rende var skilt fra den vestlige, og i hvilken første Jordfaldshullerne befandt sig, er nu ganske udtørret.

Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875

Nors Sogn,

omgivet af Annexet Tved, Hillerslev, Skinnerup, Øster Vandet og Vester Vandet S. samt Vesterhavet. Kirken, paa Sognets Sydostside, 1 M. n. for Thisted. Arealet, 6833 Tdr. Land, indbefatter, foruden adskillige mindre Sører, Størstedelen af den $\frac{1}{2}$ M. lange og $\frac{1}{4}$ M. brede nu for en stor Deel udtørrede NorsOSø, er høitliggende med jevn Skraaning mod Øst; mod Vest derimod mere bakket, med brede Sandklitter paa henvend en Miils Brede. Agerjordens Beskaffenhed er i Almindelighed god dyb Muldjord blandet med Leer, Kalk og Sand, saavel i Jordbeskaffenhed som i Underlag. Om de i Sognet værende "Jordfaldshuller" see Thisted Kjøbstad. Htk. 260 Tdr. A. E.

I Sognet: Byerne Nors med Kirke, Præstegaard og Skole, Hinning med Skole, og Vorring; Hovedgaarden Søgaard, $18\frac{1}{4}$ Tdr. Htk., 150 Tdr. L. Ager, 20 Tdr. L. Eng, 10 Tdr. L. Mose og 50 Tdr. L. Hede; Vendberg Veirmølle og endnu en Veirmølle. Særskilt benævnte Gaarde ere Diggaard og Øster=Skaarup. Ialt i Sognet 43 Gaarde, 86 Huse med og 10 uden Jord, hvoraf 10 G. og 10 H. udenfor Byerne. Indbyggere: 683. Jordbrug er Hovederhvervet.

Sognet hører inder Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; den Vgkds. 5te Udskrivningskreds 563de Lægd. I Forening med Annexet Tved danner Sognet een Commune. Kirken tilhører Beboerne.

Nors Kirke er en smuk og af hugne Kampesteen opført Kirke med Taarn og Spiir, kun Hvælvinger i Choret. Begravelsescapel med Epitaphium for Generalliutenant (I D. Atl. Oberstliutenant) Thomsen til Sønner=Ullerupgaard i Sennels Sogn.

Hovedgaarden Søgaard har i tidligere Tid tilhørt adelige Familier. Erik Grud til Søgaard nævnes 151. Efter Traditionen skal Gaarden tidligere have ligget Vesten for hvor den nu staaer ved en nuværende Engheldning, hvor der er Antydninger af Grave og gamle Fiskeparker, ligesom der er fundet Rudera, som hentyde paa, at Gaarden er brændt. Efter tidligere at have været deelt, blev Gaarden igjen samlet i Aaret 1805. Gaarden eies nu af Hr. P. Holst.

Om Nors=Sø bemærkes i Aagaards Beskrivelse af Thy (1802): "Mørkeligt er det, at denne Sø nu intet synligt Udløb har, men upaatvivlelig har den før Sandflugten udgydt sig i Havet, hvortil man og i Klitterne skal have fundet Spor, formodentlig er ved Aæns Tilstopning Vandet opstemmet til større Høide; thi nu staaer det op paa Nors Kirkegaards Dige. Underjordisk Udløb i Havet maa denne Sø sikkert have, da Vandet efter det største Vandskyl i faa Dage falder til sit sædvanlige Maal." Statsraad Forchhammer omtaler ogsaa det Eiendommelige ved denne Søes pludselige Synken og mener, at dette skeer gennem en underjordisk Hævert, der har dannet sig i Jordunderlagets Kridtformation. Om denne mærkelige Sø yttres Provst Djørup i Beskrivelse af Thisted Amt (1842): "For en Snees Aar siden steeg Vandet pludselig i denne Sø til en saadan Høide, at ikke blot de tilgrændsende Jorder oversvømmedes, men at endog de nærmest liggende Bygninger truedes med samme Skjæbne. Men nogen Tid efter trak Vandet sig saa betydeligt tilbage, at det endogsaa ganske forsvandt i Søens østlige Ende. Søens Stigen var sandsynligviis foranlediget ved en meer end sædvanlig Tilstrømning fra skjulte Vandaarer, og, at Vandet igjen faldt, tilskrives dybe Jordfaldshuller, hvoraf der paa Søens Bund gived adskillige, i hvilke det syntes at nedstrømme. Muligt og at der gives underjordiske Hæverter, som frst begyndte at virke, da Søen blev saa opfyldt med Vand, i Lighed med hvad der berettes om Birknisser Søen i Østerrig". "Søens østlige Deel, der ved en Rende var skilt fra den vestlige, og i hvilken første Jordfaldshullerne befandt sig, er nu ganske udtørret," hedder det til Slutning i Artiklen om Nors Sø i dette Skrifs første Udgave (1858). Efter en Beretning fra 1873 blev der atter i 1860 foretaget en Inddæmning vesten for Søgaard, hvorved vandtes c. 200 Tdr. Land. Nu agtes den tilbageværende Deel af Søen, c. 700 Tdr. Land, tørtlagt paa omtrent en Trediedeel nær, der bliver liggende i Midten. Man venter med Hensyn til Udtørringen gode Resultater af Boringer, hvorved der banes Vei for Vandet til de fornævnte aabninger i Kridtlaget.

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Nørhaa Sogn,

Annex til Snedsted i Hassing Herred, omgivet af dette H., Hundborg S. og Vesterhavet. Kirken, paa Sognets Sydostside, $2\frac{1}{4}$ M. s. o. for Thisted. Arealet, 6090 Tdr. Land, er i det Hele høitliggende, har henved 1 Miil brede Klitter med 3 Smaasøer, er iøvrigt i den dyrkbare Deel af god leerholdig Muldjord med Rødleer i Underlaget. Htk. 125 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byerne Nørhaa med Kirke (uden Taarn og Hvælvinger) og Skole; Steenberg Fiskerleie, hvori Skole og Kro samt Vindmølle; Avlsgaardene Nørhaafaard med Vindmølle, 25 Tdr. Htk. og 910 Tdr. Land, hvoraf dog 550 Tdr. Hede, Næsgaard, 12½ Td. Htk. og 172 Tdr. Land; de mindre Gaarde Fræskilgaard [Fredskilde] og Lægindgaard med Kalksteensbrud, Tegl= og Kalkbrænderi. Ialt i Sognet 24 G. og 62 H. for Størstedelen adspredt beliggende. Indvaanere: 535. Agerdyrkning er Beboernes væsentligste Erhverv undtagen i Steenberg, hvor de leve næsten udelukkende af Fiskeri, som drives med 4 Seilbaade, hver bemandede med 6 Mand, og fanges da Sild med Garn, og Torsk, Skader (en Art Rokker eller Platfisk), Helleflyndere og Kuller m.m. med Krøge.

Sognet hører under Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 2den Vgkds. Amtets 32te Lægd. Sognet danner en egen Commune. Kirken tilhører deels ($\frac{3}{4}$) Sognets Hartkornseiere, deels ($\frac{1}{4}$) en udenfor Sognet Boende.

Nørhaa Kirke antages i Catholicismens Tid at have hedt St. Thøgers Kirke. En Lægekilde i Sognet kaldtes St. Thøgers Kilde. Nørhaagaard, der 1738 fik Herregaardsret, er nu kun at betragte som en større Avlsgaard; den blev ved den anførte Tid forenet med Hovedgaarden Faddersbøl. Vaaningshuset er opført af Grundmuur og teglhængt 1803. Indtil 3die Juni 1825 var Nørhaa et særskilt Sogn, men blev da lagt soom Annex til Snedsted i Hassing Herred.

Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875

Nørhaa Sogn,

Annex til Snedsted i Hassing Herred, omgivet af dette H., Hundborg S. og Vesterhavet. Kirken, paa Sognets Sydostside, 2 $\frac{1}{4}$ M. s. v. for Thisted. Arealet, 6090 Tdr. Land, er i det Hele høitliggende og har henved 1 Miil brede Klitter med 3 Smaasøer, er iøvrigt i den dyrkbare Deel af god leerholdig Muldjord med Rødleer i Underlaget. Htk. 125 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byerne Nørhaa med Kirke og Skole; Steenbjerg Fiskerleie og Handelsplads med Toldassistentstation, hvori Skole og Kro samt Veirmølle; Avlsgaardene Nørhaagaard med Veirmølle, 25 Tdr. Htk. og 910 Tdr. L., hvoraf 550 Tdr. L. Hede, Næsgaard, 12½ Tdr. Htk. og 172 Tdr. L.; de mindre Gaarde Fræskilgaard [Fredskilde] og Lægindgaard med Kalksteensbrud, Tegl= og Kalkbrænderi. Ialt i Sognet 25 Gaarde og c. 80 Huse, for Størstedelen adspredt beliggende.

Indbyggere: 641. Agerdyrkning er Beboernes væsentligste Erhverv, undtagen i Steenbjerg, hvor de leve næsten udelukkende af Fiskeri, som drives med 4 Seilbaade, hver bemandede med 6 Mand, og fanges da Sild med Garn, og Torsk, Skader (en Art Rokker eller Platfisk), Helleflyndere og Kuller m.m. med Garn.

Sognet hører under Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 2den Vgkds. 5te Udskrivningskreds 575de Lægd. Sognet danner en egen Commune. Kirken tilhører deels ($\frac{3}{4}$) Sognets Hartkornseiere, deels ($\frac{1}{4}$) en udenfor Sognet Boende.

Nørhaa Kirke, opført af tilhugne Kampesteen, uden Tarn og Hvælvinger, antages i Katholicismens Tid at have haddet St. Thøgers Kirke. En Lægekilde i Sognet kaldtes St. Thøgers Kilde.

Nørhaagaard, der 1733 fik Herregaardsret, er nu kun at betragte som en større Avlsgaard; den blev ved den anførte Tid forenet med Hovedgaarden Faddersbøl. Den har dog i ældre Tid været Hovedgaard, der har tilhørt Vestervig Kloster og hvortil der i det 15de og 16de Aarhundrede hørte Birkeret. Vaaningshuset er opført af Grundmuur og teglhængt 1803. Indtil 3die Juni 1825 var Nørhaa et særskilt Sogn, men blev da lagt som annex til Snedsted i Hassing Herred.

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Sennels Sogn

omgivet af Thisted og Hillerslev S. samt Liimfjorden. Kirken, paa Sognets Sydside, $\frac{3}{4}$ M. ø. for Thisted. Arealet, 3942 Tdr. Land, er høitliggende mod Øst med flere Bakker (Hov Aas) og lavere mod Vest. Jordboniteten er meget forskelligartet, men i det Hele at regne for en bedre Sort Middeljord, dog forekommer paa flere Steder Gruus og sort Ahl i Jordsmonnets nærmeste Underlag. Htk. 287 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byerne Sennels med Kirke, Præstegaard og Skole, Hov med Skole, Malle og Hunddal; Hovedgaarden Ullerup 36 Tdr. Htk., Gaarden Momtofte, 29 Tdr. Htk., Vilholmgaard. Ialt i Sognet 60 G. og 66 H., hvoraf 13 G. og 22 H. udenfor Byerne.

Indvaanere: 715. Agerdyrkning og lidet Fiskeri udgjøre Erhvervet.

Sognet hører under Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 2den Vgkds. Amtets 14de Lægd. Sognet danner en egen Commune. Kirken tilhører en Privatmand. Præstekaldets Reguleringssum er 753 Rd.

Kirken var i Catholicismens Tid indviet til St. Nicolaus. I Documenter fra 1646 skreves Navnet "Seels" og i end ældre, fra 1406 og 1514, Sælnæs. Hovedgaarden Ullerup har oprindelig hedt Vollerupgaard og nævnes allerede 1493. Af gamle adelige Slægter, i hvis Eie den tidligere har været, mærkes blandt Andre Daa, Dyre og Arenfeldt. Den kaldes almindeligviis Ullerupgaard i Modsætning til Ullerup paa Mors.

Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875

Sennels Sogn,

omgivet af Thisted og Hillerslev S. samt Liimfjorden. Kirken, paa Sognets Sydside, $\frac{3}{4}$ M. ø. for Thisted. Arealet, 3942 Tdr. Land, hvoraf c. 600 Tdr. Land Hede, er høitliggende mod Øst med flere Bakker (Hov Aas) og lavere mod Vest. Jordbeskaffenheden er meget forskjelligt, men i det Hele at regne for en bedre Sort Middeljord, dog forekommer paa flere Steder Gruus og sort Ahl i Jordsmonnets nærmeste Underlag. Htk. 287 Tdr. A. E.

I Sognet: Byerne Sennels med Kirke, Præstegaard og Skole, Hov med Skole, Malle og Hundal; Hovedgaarden Ullerup, $32\frac{3}{8}$ Tdr. Htk., 250 Tdr. L. Ager og 70 Tdr. L. Eng, Gaarden Momtoft, $28\frac{7}{8}$ Tdr. Htk., 280 Tdr. L. Ager og 30 Tdr. L. Eng. Ialt i Sognet 55 Gaarde, 71 Huse med og 27 uden Jord, hvoraf omtrent 100 G. og H. udenfor Byerne.

Indbyggere: 844. Agerdyrkning og lidt Fiskeri udgjør Erhvervet.

Sognet hører under Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 2den Vgkds. 5te Udskrivningskreds 555de Lægd. Sognet danner en egen Commune. Kirken tilhører en privat Eier. Sognets Fattigvæsen har et af en af de tidligere Eiere af Ullerupgaard, Toft, stiftet Legat, hvoraf Renten, 40 Rd. aarlig, uddeles til 10 af Sognets Trængende.

Kirken var i Katholicismens Tid indviet til St. Nicolaus. Den er opført af tilhugne Kampesteen, med Taarn, rund Chorbue, Hvælvinger i Choret; Spor af gamle Kalkmalerier, Kampesteens Døbefont med Dyreskikkelser.

I Documenter fra 1646 skreves Navnet "Seels" og i end ældre, fra 1406 og 1514, Sælnæs. Malle skrives 1406 Malgh.

Hovedgaarden Ullerup har oprindelig heddet Vollerupgaard og nævnes allerede 1493. Henning Kirt af Vollerup nævnes 1505. Af gamle adelige Slægter, i hvis Eie den tidligere har været, mærkes blandt Andre Daa, Dyre og Arenfeldt. Claus Pors til Ullerupgaard døde den 19de Mai 1660 (see Bircherods Dagbøger S. 56). Den kaldes almindeligviis Ullerupgaard i Modsætning til Ullerup paa Mors. Nuværende Besidder Hr. P. Hagensen.

Hov (fordum Ho) var 1471 et Sogn for sig selv.

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Skinnerup Sogn,

Annex til det residerende Capellani i Thisted, omgivet af Øster Vandet, Nors og Hillerslev Sogne samt Hundborg Herred. Kirken, i Sognets Midte, ½ M. n. for Thisted. Arealet, 1551 Tdr. Land, er af Naturen en god, leerblandet Muldjord med Rødleer og derunder Kalk. Den vestlige Deel er mere og Noget deraf stærkt sandblandet, som en Følge af, at Sandflugten i større eller mindre Grad har bedækket Sognets Marker. Hvor dette ei er blevet formeget, har det i Tidens Løb forøget Frugtbarheden af de tungere Kridtblandede Leerjorder. Htk. 140 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byen Skinnerup med Kirke og Skole. Ialt 27 G., hvoraf en paa 13 Tdr. Htk., og 12 H., hvoraf 9 G. og 3 H. udenfor Byen.

Indvaanere: 300. Jordbrug er udelukkende Erhverv.

Sognet hører under Hundborg=Hillerslev Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 2den Vgkds. Amtets 25de Lægd. Sognet danner en egen Commune.

Skinnerup Sogn regnes i Statistisk Tabelværk, hvilket her følges, til Hundborg Herred. Ogsaa Danske Atlas henfører det til samme Herred med Bemærkning "at det i gamle Dage og endnu af nogle er henregnet til Hillerslev Herred", til hvilket forævrigt baade Aagaard og Djørup henføre det.

Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875

Skinnerup Sogn,

Annex til det residerende Capellani i Thisted, omgivet af Øster Vandet, Nors og Hillerslev Sogne samt Hundborg Herred. Kirken, i Sognets Midte, ½ M. n. for Thisted. Arealet, 1551 Tdr. Land, hvoraf c. 15 Tdr. Land Hede, er af Naturen en god, leerblandet Muldjord med Rødleer og derunder Kalk. Den vestlige Deel er mere og Noget deraf stærkt sandblandet, som en Følge af, at Sandflugten i større eller mindre Grad har bedækket Sognets Marker. Hvor dette ikke er blevet formeget, har det i Tidens Løb forøget Frugtbarheden af de tungere Leerjorder. Htk. 140 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byen Skinnerup med Kirke og Skole; Gaardene Idasminde, 11 Tdr. Htk., 120 Tdr. L., og Hønberg, 9 Tdr. Htk., 80 Tdr. L. Ialt i Sognet 31 Gaarde, 26 Huse med og 6 uden Jord, hvoraf 23 G. og 18 H. udenfor Byen.

Indbyggere: 358. Jordbrug er udelukkende Erhverv.

Sognet hører under Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 2den Vgkds. 5te Udskrivningskreds 565de Lægd. Sognet danner en egen Commune. Kirken tilhører Beboerne i Forening med en privat Eier.

Kirken er opført af tilhugne Kampesteen, uden Taarn og Hvælvinger.

Skinnerup Sogn regnes i Statistisk Tabelværk, hvilket her følges, til Hundborg Herred. Ogsaa Danske Atlas henfører det til samme Herred med Bemærkning, "at det i gamle Dage og endnu af nogle er henregnet til Hillerslev Herred", til hvilket forøvrigt baade Aagaard og Djørup henføre det.

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Skjoldborg Sogn

omgivet af Annexet Kallerup, Sjørring og Tillsted S. samt Liimfjorden, Stagstrup S. og det øvrige Hassing H. Kirken, midt i Sognet, 1 M. s. v. for førstnævnte Sted. Arealet, 2391 Tdr. Land, er høitliggende; Jorderne høre til de bedste i Herredet, med sand= og leerblandet Muld i Overfladen og Leer og Mergel til Underlag. I Sognets sydlige Deel ere Jorderne skarpere. Htk. 166¹/₄ Td. A. og E. og 2³/₈ Td. Msk.

I Sognet: Skjoldborg Kirke og tørt derved Skolen samt et lidet Hospital; Byerne Nørre=Skjoldborg, hvori Præstegaarden, Sønder=Skjoldborg, Møgelvang og Aas; Bakkegaard (Vildsund Kro); Skjoldborg Mølle. Ialt i Sognet 26 G. og 57 H., hvoraf 3 G. og 20 H. udenfor Byerne.

Indvaanere: 575. Udenfor Agerdyrkning have Beboerne intet Erhverv undtagen lidt Fiskeri ved Vilsund med Vaad Foraar og Efteraar.

Sognet hører under Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 2den Vgkds. Amtets 34te Lægd. I Forening med Annexet Kallerup danner Sognet een Commune. Kirken tilhører Sognebeboerne. Præstekaldets Reguleringssum er 777 Rd. Ved Salg af en Hedelod er senere tilkommet aarlig 88 Rd. og 7 Tdr. Byg. Præstegaarden har 56 Tdr. Land af 5 Tdr. Htk.

Skjoldborg Hospital, for 4 Enker af Todbøl Gods, er stiftet af Justitsraad Caspersgaard.

Skjoldborg Kirke er ret smuk og stor, men som i Almindelighed Kirkerne i Thy uden Taarn og Hvælvinger; dog har den tidligere havt Taarn, som blev nedrevet 1790. I Vestenden af Kirken findes et Gravcapel. Kisterne ere nu satte ned i Jorden; en Lifsteen viser, at en Oberstlieutenant v. Kahlen, Eier af Todbøl, har været bisat der. I Skjoldborg Præstegaard er Jacob Langebek født den 23de Jan. 1710.

Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875

Skjoldborg Sogn,

omgivet af Annexet Kallerup, Sjørring H. Kirken, i Sognets Midte, 1 M. s. v. for Thisted. Arealet, 2391 Tdr. Land, er høitliggende; Jorderne høre til de bedste i Herredet, med sand= og leerblandet Muld i Overfladen og Leer og Mergel til Underlag. I Sognets sydlige Deel ere Jorderne skarpere. Htk. 166½ Tdr. A. og E.

I Sognet: Skjoldborg Kirke og tæt derved Skolen samt et lidet Hospital; Byerne Nørre=Skjoldborg, hvori Præstegaarden, Sønder=Skjoldborg, Møgelvang og Aas; Bakkegaarden (Vildsund Kro); Skjoldborg Mølle. Ialt i Sognet 40 Gaarde og 83 Huse, som alle ligge spredte.

Indbyggere: 723. Udenfor Agerdyrkning have Beboerne intet Erhverv, undtagen lidt Fiskeri ved Vildsund med Vaad Foraar og Efteraar.

Sognet hører under Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 2den Vglds. 5te Udskrivningskreds 577de Lægd. I Forening med Annexet Kallerup danner Sognet een Commune. Kirken tilhører Sognebeboerne. Skjoldborg Hospital for 4 Enker af Todbøl Gods er stiftet af Justitsraad Caspergaard, som tillige har legeret en Capital af 1600 Rd. med den Bestemmelse, at enhver af Enkerne aarlig skal nyde 16 Rd. og 9 Mk. til Ildning.

Skjoldborg Kirke er opført af tilhugne Kampesteen, uden Taarn og Hvælvinger; dog har den tidligere havt Taarn, som blev nedrevet 1790; paa den nordre Kirkemuur findes forneden udhugget et meget langt Kors. I Vestenden af Kirken findes et Gravcapel. Kisterne ere nu satte ned i Jorden; en Ligsteen viser, at en Oberstlieutenant v. Kahlen, Eier ag Todbøl, har været bisat der. I Skjoldborg Præstegaard er Jacob Langbek født den 23de Januar 1710.

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Hassing Herred

Snedsted Sogn

omgivet af Annexet Nørhaa og det øvrige Hundborg Herred, Sønderhaa, Haring og Stagstrup S. Kirken, i Sognets Midte, 1½ M. s. v. for Thisted. Arealet, 3574 Tdr. Land, er høitliggende i den sydlige og vestlige Deel og har en meget forskjelligartet Bonitet, hvori dog Leret er fremherskende saavel i Jordsmon som i Underlag. Htk. 186 Tdr. A. og E. og 7 Tdr. Msk.

I Sognet: Byerne Snedsted, hvori Kirke, Præstegaard og Skole, Aarup med Skole, Vind= og Vandmølle, Elsted, Beersted og Gjersbøl med Vindmølle. Ialt i Sognet 53 G. og 143 H. Det er kun uegentlig, at man

inddeler Sognet efter Byer, da næsten alle Gaarde og Huse ere udflyttede fra deres oprindelige Plads og ligge paa deres Jorder.

Indvaanere: 1038. Jordbrug er Hovederhvervet. Byerne Snedsted, Gjersbøl og Beersted have et betydeligt Bierhverv af Tørv, hvormed de, tilligemed Hundborg og Hørsted Byer (som lodtagne i samme Mose) næsten udelukkende forsyne Thisted.

Sognet hører under Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 2den Vgkds. Amtets 38te Lægd. Sognet danner en egen Commune. Sognets Hartkornseiere besidde næsten hele Kirketienden, en mindre Deel eies af en udenfor Sognet Boende. Præstekaldets Reguleringssum er 1071 Rd. Præstegaardens Areal. er 70 Tdr. LAnd; Htk. 5 Tdr. 4 Skp. 1 Fdk. 1³/₄ Alb.

Snedsted Sogn var først annecteret med Sønderhaa og Hørsted, men blev 1622 adskilt fra disse og gjort til et Præstekald, der først 3die Juni 1825 fik Nørhaa til Annex. Kirken har Taarn og halvrund Udbygning bag Alteret, men kun Hvælvinger under Taarnet og bag Alteret. Taarnet er 20 Alen høit, men tidligere har det været meget høiere og tjent som Sømærke, skjøndt beliggende omtrent 1½ Miil fra Kysten. I Pontoppidans Atlas siges Kirken at have "det høieste Taarn der i Landet." I Snedsted var fra 1813 til 1848 et Skolelærer=Seminarium, som sidstnævnte Aar blev flyttet til Ranum i Viborg Stift, hvorved Sognets Beboere mistede en ikke ubetydelig aarlig Indtægt, da Seminariets Elever maatte tinge sig i Kost og Logis hos de nærmest boende Haard= og Huusmænd.

Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875

Hassing Herred.

Snedsted Sogn,

omgivet af Annexet Nørhaa og det øvrige Hundborg Herred, Sønderhaa, Hørsted, Harring og Stagstrup S. Kirken, i Sognet Midte, 1½ M. s. v. for Thisted. Arealet, 3574 Tdr. LAnd, er høitliggende i den sydlige og vestlige Deel og har en meget forskjelligartet Beskaffenhed, hvori dog Leret er fremherskende saavel i Jordsmon som i Underlag. Htk. 186 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byerne Snedsted, hvori Kirke, Præstegaard og Skole, Aarup med Skole, Veir= og Vandmølle, Elsted, Beersted og Gjersbøl med Veirmølle. Ialt i Sognet 55 Gaarde og 197 Huse. Det er kun uegentlig, at man inddeler Sognet efter Byer, da næsten alle Gaarde og Huse ere udflyttede fra deres oprindelige Plads og ligge paa deres Jorder.

Indbyggere: 1270. Jordbrug er Hovederhvervet. Byerne Snedsted, Gjersbøl og Beersted have et betydeligt Bierhverv af Tørv, hvormed de, tilligemed Hundborg og Hørsted Byer (som lodtagne i samme Mose) næsten udelukkende forsyne Thisted.

Sognet hører under Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 2den Vgkds. 5te Udskrivningskreds 576de Lægd. Sognet danner en egen Commune. Sognets Hartkornseiere besidde næsten hele Kirketienden, en mindre Deel eies af en udenfor Sognet Boende.

Snedsted Sogn var først annecteret med Sønderhaa og Hørsted, men blev 1622 adskilt fra disse og gjort til et særskilt Præstekald, der først 3die Juni 1825 fik Nørhaa til Annex.

Kirken har Taarn og halvrund Udbygning bag Alteret, men kun Hvælvinger under Taarnet og bag Alteret. Taarnet er 20 Alen høit, men tidligere har det været meget høiere og tjent som Sømærke, skjønt beliggende omtrent 1½ Miil fra Kysten. I Pontoppidans Atlas siges Kirken at have "det høieste Taarn der i Landet." 1263 kaldte Paven en Præst til Snestath.

I Snedsted var fra 1813 til 1848 et Skolelærer=Seminarium, som sidstnævnte Aar blev flyttet til Ranum i Viborg Stift. Ludvig Christian Müller (1806-1851), historisk og theologisk Forfatter, var Præst til Snedsted og Nørhaa samt Forstander for Seminariet fra 1842 til 1848, da han forflyttedes til Sognepræst for Bjørnsholm og Malle og Forstander for det i Ranum oprettede Seminarium. Hans Virksomhed ved Seminariet var af stor og heldbringende Betydning for dette.

Aarup skrives 1450 Ordorp.

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Stagstrup Sogn,

Annex til Haring, omgivet af dette S., Snedsted og Skyum S. samt Hundborg H. og Vilsund. Kirken, i Sognets Midte, 1½ M. s. s. v. for Thisted. Af Arealet, 2616 Tdr. LAnd, hører 1727 Tdr. under Hassing og 889 Tdr. Land under Hundborg Herred. Jorderne have en bølgeformig, jevnt skraanende Overflade, og sandblandet Leer saavel i Jordsmon som Underlag, ansees derfor som nogle af Thylands bedste Jorder. Htk. 188 Tdr. A. og E. (hvoraf 126 Tdr. til HAssing Herred og 62 Tdr. til Hundborg H.) og 2 Tdr. Msk.

I Sognet: Byerne Stagstrup, hvori Kirke og Skole, Sundby og Gjerup; ved Vilsund en Vindmølle. Ialt i Sognet 44 G. og 77 H., hvoraf 26 G. og 52 H. udenfor Byerne.

Indvaanere: 750. Jordbrug er Hovederhvervet. Noget Fiskeri af Sild og Flynder drives i Liimfjorden af Beboerne ved Vilsund og i Gjerup. Et større Teglværk er anlagt, hvor baade Muur= og Tagsteen brændes. Tørv haves blot til huusligt Brug og til Drift af endeel mindre Teglværker, som blot leverer Muursteen. En Fabrik for Agerdyrkningsmaskiner med Jernstøberi er anlagt i Sundby og er i god Gang med stadig Tiltagen af Bestillinger og Afsætning.

Sognet hører under de samme Administrativ=Inddelinger som Hovedsognet; 2den Vgkds. Amtets 47de Lægd. Kirken tilhører Sognebeboerne.

Stagstrup Kirke er uden Taarn og Hvælvinger, men rummelig og lys. Den nordre Deel af Kirkegaarden er planeret, og skal der, ifølge et i Sognet levende Sagn, Ingen være begravet siden den sorte Pest under Kong Valdemar Atterdag.

Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875

Stagstrup Sogn,

Annex til HArring, omgivet af dette S., Snedsted og Skyum S. samt Hundborg H. og Vildsund. Kirken, i Sognets Midte, 1½ M. s. s. v. for Thisted. Af Arealet, 2616 Tdr. Land, hører 1727 Tdr. under Hassing og 889 Tdr. L. under Hundborg Herred. Jorderne have en bølgeformig, jevnt skraanende Overflade, og sandblandet Leer saavel i Jordsmon som Underlag, ansees derfor som nogle af Thylands bedste Jorder. Htk. 188 Tdr. A. og E. (hvoraf 126 Tdr. til Hassing Herred og 62 Tdr. til Hundborg H.).

I Sognet: Byerne Stagstrup, hvori Kirke og derved Skolen, Veirmølle, Teglværk, Sundby og Gjerup; Sundbygaard, 11 Tdr. Htk., 160 Tdr. L. og Gjerupgaard, 7½ Tdr. Htk., 106 Tdr. L.; ved Vildsund en Veirmølle, en Fabrik for Agerdykningsredskaber og et Jernstøberi. Ialt i Sognet 50 Gaarde, 85 Huse med og 11 uden Jord, der alle ere spredte.

Indbyggere: 929. Jordbrug er Hovederhvervet. Noget Fiskeri af Torsk, Sild og Flynder drives i Liimfjorden af Beboerne ved Vildsund og i Gjerup. Et større Teglværk er anlagt, hvor baade Muursteen og Drainrør brændes. Tørv haves blot til huusligt Brug. En Fabrik for Agerdykningsmaskiner med Jernstøberi er anlagt ved Vildsund og er i god Gang med stadig Tiltagen af Bestillinger og Afsætning.

Sognet hører under de sammme Administrationsinddelinger som Hovedsognet; 2den Vgkds. 5te Udskrivningskreds 217de Lægd. Kirken tilhører Sognebeboerne.

Stagstrup Kirke, opført af tilhugne Kampesteen, er uden Taarn og Hvælvinger, men rummelig og lys. Den nordre Deel af Kirkegaarden er planeret, og skal der, ifølge et i Sognet levende Sagn, Ingen være begravet siden den sorte Pest under Kong Valdemar Atterdag.

Sundby nævnes i Valdemars Jordebog som Kongens og 1406 blev Vandmøllen tildømt Kronen.

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Sønderhaa Sogn

omgivet af Annexet Hørsted, Hørdum og Hassing S., Ove=Sø samt Nørhaa og Snedsted S. Kirken, i Sognets Midte, $2\frac{1}{4}$ M. s. v. for Thisted. Arealet, 3094 Tdr. Land, har mod Vest den 1 M. lange, men kun $\frac{1}{8}$ M. brede Ove=Sø, og Nørhaa=Sø paa Nordgrænsen. Overfladen, især langs Søerne, er bølgeformig, Boniteten let, sandblandet Muld, med Rødleer og Gruus i Underlaget. Htk. 156 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byerne Sønderhaa med Kirke, Præstegaard, Skole og Vindmølle, Jestrup; Hovedgaarden Koustrup med Vindmølle, 22 Tdr. Htk. Gyrupgaard med Vindmølle. Ialt i Sognet 25 G. og 58 H., hvoraf 8 G. og 25 H. udenfor Byerne.

Indvaanere: 488. Agerbrug er Hovederhvervet. Tørveproductionen er betydelig. Ove= eller Hassing=Sø indeholder Ferskvandsfisk, som 2de Mænd i Sønderhaa ved Garn fiske og forhandle, dog kun i det Mindre.

Sognet hører under Hassing=Refs Herreders Jurisdiction og Lægedistrict (Vestervig), Thisted Amtstuedistrict; 2den Vgkds. Amtets 45de Lægd. I Forening med Annexet Hørsted een Commune. Kirken tilhører Beboerne. Præstekaldets Reguleringssum er 763 Rd. Præstegaardens Areal er 180 Tdr. Land, hvoraf 70 Tdr. LAnd Ager, 40 Tdr. Land Eng og 70 Tdr. Land Hede; Htk. c. 9 Tdr.

Sønderhaa Kirke har et lidet Taarn, men ingen Hvælvinger.

Hovedgaarden Koustrup blev først 1746 complet Hovedgaard, da den kjøbtes af Major Povel von Klingenberg. Nu er Bøndergodset bortsolgt. I Ove=Sø er til forskjellige Tider fundet en betydelig Deel gamle Vaaben, som opbevares i det oldnordiske Museum og synes at tyde paa et Slag eller anden Krigsbedrift der i Nærheden, hvorom dog savnes historisk Kundskab.

Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875

Sønderhaa Sogn,

omgivet af Annexet Hørsted, Hørdum og Hassing S., Ove=Sø samt Nørhaa og Snedsted S. Kirken, i Sognets Midte, $2\frac{1}{4}$ M. s.v. for Thisted. Arealet, 3094 Tdr. Land, hvoraf omtrent $\frac{1}{6}$ Hede, har mod Vest den 1 M. lange, men kun $\frac{1}{8}$ M. brede Ove=Sø, og Nørhaa=Sø paa Nordgrænsen. Overfladen, især langs Søerne, er bølgeformig, Beskaffenheden let, sandblandet Muld, med Rødleer og Gruus i Underlaget. Htk. 156 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byerne Sønderhaa med Kirke, Præstegaard, Skole og Veirmølle, og Jestrup; Hovedgaarden Kovstrup med Veirmølle, $22\frac{1}{2}$ Tdr. Htk., 220 Tdr. L. Ager, 80 Tdr. L. Eng, 70 Tdr. L. Mose og 60 Tdr. L.

Hede, Gyropgaard med Veirmølle, $8\frac{3}{4}$ Tdr. Htk., 150 Tdr. L. Ialt i Sognet 30 Gaarde, 50 Huse med og 4 uden Jord, der hovedsagelig alle ligge spredte.

Indbyggere: 554. Agerbrug er Hovederhvervet. Tørveproductionen er betydelig.

Sognet hører under Hassing=Refs Herreders Jurisdiction (Oxenbøl Thingsted i Vestervig) og Lægedistrict (Vestervig), Thisted Amtstuedistrict; 2den Vgkds. 5te Udskrivningskreds 222de Lægd. I Forening med Annexet Hørsted een Commune. Kirken tilhører Sognets Hartkornseiere. Pastoratet har 3 Legater, tilsammen 500 Rd.

Sønderhaa Kirke, opført af tilhugne Kampesteen, har et lidet Taarn, men ingen Hvælvinger.

Hovedgaarden Kovstrup blev først complet Hovedgaard 1746, da den købtes af Major Povel von Klingenberg; den er en gammel Hovedgaard, der i det 15de og 16de Aarh. tilhørte Familien Munk. Nu er Bøndergodset bortsolgt. I Ove=Sø er til forskjellige Tider fundet en betydelig Deel gamle Vaaben, som opbevares i det oldnordiske Museum.

1389 gav Christiern Munk sin Gaard Østergaard i Sønderhaa til Præstebordet.

Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875

Tilsted Sogn,

Annex til Thisted Hoved= og Landsogn, omgivet af Thisted Landsogn, Torsted, Sjørring og Skjoldborg S. samt Liimfjorden. Kirken, i Sognets Midte, $\frac{3}{8}$ M. s. v. for Thisted. Arealet, 1547 Tdr. Land, gennemskjæres af Landeveiene fra Thisted til Ottesund og Vildsund, er god Muldjord, blandet med Leer og Gruus, og har Hvidleer til Underlag, undtagen mod Sydost, hvor et tungere Rødleersunderlag gjør Jorderne mindre frugtbare. Htk. 136 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byerne Tilsted med Kirke og Skole, Silstrup og Gaarden Kirstinedal. Ialt i Sognet 18 Gaarde og 12 Huse med Jord, hvoraf 5 G. og 7 H. udenfor Byerne.

Indbyggere: 332. Agerbrug, Kalkproduction og lidt Fiskeri afgiver Erhvervet.

Sognet hører under Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 2den Vgkds. 5te Udskrivningskreds 579de Lægd. Sognet danner en egen Commune. Kirken tilhører Beboerne.

Tilsted Kirke, opført af Kampesteen, uden Taarn, er lille og uanseelig.

Fjordbakkerne ved Silstrup, navnlig syd for Byen, udmærke sig ved deres paa sine Steder bratte Skrænter og de derved givne baade maleriske og lærerige Gjennemsnit af Moformationer, navnlig af

Moleret og XCementstenen, hvoraf de bestaae, paa andre Steder ved at være klædte med Riis og Buske, det eneste levende Minde om Thylands oprindelige Skovvegetation.

Trap: Thisted amt. 1 udg. 1858

Torsted eller Thorsted Sogn,

Annex til Sjørring, omgivet af dette S., Tilsted og Thisted Landsogn samt Hillerslev Herred. Kirken, i Sognets Midte, ½ M. n. v. for Thisted. Arealet, 1567 Tdr. Land, er en jevn Høide, med Jordsmon af god Bonitet i Byens Indmark, men lettere og tørrere og tildeels stærkt sandede i Udmarken, hvor ogsaa findes betydelige Hedestrækninger. Underlaget af Sand og Gruus naaer en Dybde af 20 Alen, hvorpaa følger Kalk i et Lag af 25 Alens Gjennemsnit. Htk. 92½ Td. A. og E. og ¾ Td. Msk.

I Sognet: Byen Torsted med Kirke (uden Taarn og Hvælvinger) og Skole; Klat Mølle. Ialt i Sognet 19 G. og 13 H., hvoraf 4 G. og 5 H. udenfor Byen.

Indvaanere: 202. Saavel Hoved= som Bierhverv ere for dette Sogns Beboere ganske de samme som i Hovedsognet.

Sognet hører under de sammme Administrativ=Inddelinger som Hovedsognet; 2den Vgkds. Amtets 28de Lægd. Kirken tilhører Sognebeboerne.

Kirken skal i den catholske Tid have været at Asyl og Fristed for flygtende Forbrydere. Tæt ved den ligger Thors Høi, hvorfra haves en vid Udsigt til Mors, Hanherred og det sydlige Thy; ja endog Vesterhavet ved Aggercanalen kan derfra øines. Der skal efter Sagnet ligge begravet en Høvding Thor, som har givet Byen Navn.

Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875

Torsted eller Thorsted Sogn,

Annex til Sjørring, omgivet af dette S., Tilsted og Thisted Landsogn samt Hillerslev Herred. Kirken, i Sognets Midte, ½ M. n. v. for Thisted. Arealet, 1567 Tdr. Land, er i jevn Høide med Jordsmon af god Beskaffenhed i Byens Indmark, men lettere og tørrere og tildeels stærkt sandet i Udmarken, hvor ogsaa findes betydelige Hedestrækninger. Underlaget af Sand og Gruus naaer en Dybde af 20 Alen, hvorpaa følger Kalk i et Lag af 25 Alens Gjennemsnit. Htk. 92½ Tdr. A. og E.

I Sognet: Byen Torsted med Kirke og Skole; Klat Mølle. Ialt i Sognet 22 Gaarde og 20 Huse, hvoraf 4 G. og 10 H. udenfor Byen.

Indbyggere: 288. Saavel Hoved= som Bierhverv ere for dette Sogns Beboere ganske de samme som i Hovedsognet.

Sognet hører under de samme Administrationsinddelinger som Hovedsognet; 2den Vgkds. 5te Udskrivningskreds 569de Lægd. Kirken tilhører Sognebeboerne.

Kirken, opført af tilhugne Kampesteen, uden Taarn og Hvælvinger, skal i den katholske Tid have været et Asyl eller Fristed for flygtende Forbrydere. Formodentlig har her været et Barfred. Tæt ved den ligger Thors Høi, hvorfra haves en vid Udsigt til Mors, Hanherred og det sydlige Thy; ja endog Vesterhavet ved Aggercanalen kan derfra øines. Der skal efter Sagnet ligge begravet en Høvding Thor, som har givet Byen Navn.

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Tved Sogn,

Annex til Nors, omgivet af dette S. Hillerslev, Kaastrup, Hundstrup og Rær S. Kirken, i Sognets Midte, 1½ M. n. for Thisted. Arealet, 3763 Tdr. Land, har mod Vest store Sandflugtsstrækninger, der virke ødelæggende paa Agerjorden; mod Øst har Sognet en Deel af en stor Kjærstrækning, hvori ogsaa flere af Nabosognene ere Participanter. I denne Kjærstrækning ligger det foran nævnte isolerede Gasbjerg, som ved sine bratte Sider paa den flade Kjærlette ligner en Bastion eller Ø. Det er fladt foroven og c. 2 Tdr. Land. Sognets Jorder ere i det Hele stræk sandblandede saavel i Jordsmon som i Underlag. Htk. 106 Tdr. A. og E. og 1½ Td. Msk.

I Sognet: Tved Kirke, eenlig beliggende (med Taarn, uden Hvælvinger), Tved Skole; Byerne; Sønderby, Nørby og en Deel af Ballerum (det Øvrige under Kaastrup S.) med Skole, Vind= og Vandmølle; Smedegaarde; Skjelsgaard med Vindmølle, og Langsgaard. Ialt i Sognet 22 G. og 39 H., hvoraf 3 G. og 3 H. udenfor Byerne.

Indvaanere: 349. Foruden det almindelige Landbrug gives Afsætning af en betydelig Deel Tørv, men af ringe Bonitet.

Sognet hører under de samme Administrativ=Inddelinger som Hovedsognet; 2den Vgkds. Amtets 21de Lægd. Kirken tilhører en Privatmand.

Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875

Tved Sogn,

Annex til Nors, omgivet af dette S., Hillerslev, Kaastrup, Hundstrup og Rør S. Kirken, i Sognets Midte, 1½ M. n. for Thisted. Arealet, 3763 Tdr. Land, har mod Vest store Sandflugtsstrækninger, der virke ødelæggende paa Agerjorden; mod Øst har Sognet en Deel af en stor Kjærstrækning, hvori ogsaa flere af Nabosognene ere Participanter. I denne Kjærstrækning ligger det foran nævnte isolerede Gasbjerg, som ved sine bratte Sider paa den flade Kjærslette ligner en Bastion eller Ø. Det er fladt foroven og c. 2 Tdr. Land. Sognets Jorder ere i det Hele stærk sandblandede saavel i Jordbeskaffenhed som i Underlag. Htk. 105 Tdr. A. og E.

I Sognet: Tved Kirke, Tved Skole; Byerne Sønderby, Nørby og en Deel af Ballerum (det Øvrige under Kaastrup S.) med Skole, 2 Veirmøller og Vandmølle; Smedegaarde, Skjelsgaard med Veirmølle, og Langsgaard. Ialt i Sognet 26 Gaarde, 36 Huse med og 4 uden Jord, hvoraf 8 G. og 14 H. udenfor Byerne.

Indbyggere: 356. Foruden det almindelige Landbrug gives Afsætning af en betydelig Deel Tørv, men af ringe Beskaffenhed.

Sognet hører under de samme Administrationsinddelinger som Hovedsognet; 2den Vgkds. 5te Ydskrivningskreds 562de Lægd. Kirken tilhører en privat Familie.

Tved Kirke, eenlig beliggende mellem Lyngbakker, er opført af hugne Kampesteen, tidligere med Taarn, som for største Delen nu er nedtaget, uden Hvælvinger.

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Vang og Torup Sogne

(af Beboerne kaldet Tvorup), forenede efter Torup Kirkes Ødelæggelse af Sandflugt, omgivet af Jannerup S., Sjørring=Sø og Sogn, Hundborg Herred og Vesterhavet. Kirken, i Sognets Midte, 1½ M. v. n. v. for Thisted. Arealet, 10,389 Tdr. Land, har mægtige Klitstrækninger, henved 1 Miil brede og af c. 8500 Tdr. Lands Størrelse. Af Naturen er Jordens Bonitet leerblandet Muld med Leer i Underlaget, og ere derfor, hvor Sandet ei i stor Mængde er paaført, meget frugtbart, ja paa sine Steder har denne Jordblanding endogsaa fremvirket en Grundforbedring. En Plantage er i 1855 begydt at anlægges for offentlig Regning i Torup Klit. Htk. 140 Tdr. A. og E.

I VAng Sogn: Byerne Vang med Kirke (uden Taarn og Hvælvinger) og Skole, og Vangsaa Fiskerleie beliggende dybt inde i Klitterne, med Skole. Ialt i Sognet 15 G. og 58 H., hvoraf 6 G. ofg 16 H. udenfor byerne. I Torup Sogn: Byen Torup; Hovedgaardene Store=Diernæs, 24 Tdr. Htk.; Klostergaard og Nystrupgaard. Ialt i Sognet 11 G. og 75 H.

Indvaanere: 520. Foruden det almindelige Landboerhverv drives noget Fiskeri fra Vangsaas Fiskerleie.

Vang og Torup Sogne høre under Hillerslev=Hudborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 2den Vgkds. Amtets 27de (Vang) og 36te (Torup) Lægd. Sognene danne een Commune og eet Sognefogeddistrict. Vang Kirke tilhører Eierne af Diernæs. Præstekaldets Regueringssum er 646 Rd., forøget fornylig med 68 Rd. aarlig Rente og 3 Tdr. Byg i Fæsteafgift. Præstegaardens Areal er 83 Tdr. Land Ager og 5-6 Tdr. Land Eng. Htk. 8 Tdr. 6 Skp. Pastoratet Vang og Torup har et lille ubetydeligt Legat, nemlig Magister Gjødens til værdiske Trængende, der eier en Gaard i Vang paa 5 Tdr. Htk. og en Capital af 400 Rd., og som i Forening med et senere af Pastor Madelung (nu Sognepræst i Sjørring) stiftet mindre Legat paa 200 Rd. har gjort det muligt, at Paaligning af Bidrag til Sognets Fattige hidtil har kunnet undgaaes.

I Vang Kirke er begravet den over hele Thyland bekjendte og i flere Skrifter omtalte Mads Badskjær, som døde 1761, 87 Aar gl. Han besad ualmindelig Indsigt i Lægekunstens forskjellige Grene og fuldførte mange heldige Kure baade i og udenfor Thy, endog paa langt bortliggende Steder, hvorfra han blev søgt. Torup Kirke blev nedbrudt 1794, da den var saagodtsom tilføgen af Flyvesand. Ved dens Dør skal have staaet en mærkværdig Runesteen, som var hidført fra en Høj øst for Kirken, hvor den var reist til Minde om en Høvding, Tuko Englænder, som der havde nedlagt en Viking Isvard. Denne Runesteen var dog allerede borte for henvend 100 Aar siden, da Danske Atl. udkom, og er senere forgjæves blevet eftersøgt af det oldnordiske Selskab. Paa en til Sognet hørende Holm i Sjørring=Sø findes det 160 Skridt lange og 80 Skridt brede Volsted af en gammel Borg, Færgeborg, om hvilken dog ingen historiske Efterretninger ere opbevarede. I Vaabehuset ved Vang Kirke staaer en velbevaret Runesteen, som er funden paa Sjørring MARK.

Diernæs var i Middelalderen en anseelig Herregaard, som 1373 blev pantsat af sin daværende Eier til Kong Valdemar Atterdag for 116 Mark Sølv. Tæt ved Sjørring=Sø sees Voldstedet af det gamle Dyærnæs.

Blandt de flere Byer, der i Vang Sogn skulle være ødelagte af Sandflugt, nævnes Rækkeby.

Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875

Vang og Torup Sogne

(af Beboerne kaldet Tvorup), forenede efter Torup Kirkes Ødelæggelse af Sandflugt, omgivet af Jannerup Sogn, Sjørring Sogn, Hundborg Herred og Vesterhavet. Kirken, i Sognets Midte, 1½ M. v. n. v. for Thisted. Arealet, 10,389 Tdr. Land, har mægtige Klitstrækninger, henvend 1 Miil brede og af c. 8500 Tdr. Lands Størrelse. Af Naturen er Jordens Beskaffenhed leerblandet Muld med Leer i Underlaget, og er derfor, hvor Sandet ikke i stor Mængde er paaført, meget frigtbar, ja paa sine Steder har denne Jordblanding endogsaa fremvirket en Grundforbedring. En Plantage paa 300 Tdr. Land er i 1855 begyndt at anlægges for offentlig Regning i Torup Klit. Der findes baade pinus montana, picea alba og

pinus austriaca, dog fornemlig denne sidste; siden 1861 er den henlagt under Klitinspecteurs Tilsyn. Htk. 140 Tdr. A. og E.

I VAng Sogn: Byerne Vang med Kirke og Skole, og Vangsaa Fiskerleie beliggende dybt inde i klitterne, med Skole. Ialt i Sognet 16 Gaarde og 65 Huse, hvoraf 6 G. og 16 H. udenfor Byerne. I Torup Sogn: Byen Torup; Hovedgaardene Store=Diernæs, 24 Tdr. Htk., Færgegaard, 15 Tdr. Htk. og 250 Tdr. L., Gdne. Lille=Diernæs, Klostergaard og Nystrupgaard. Ialt i Sognet 10 Gaarde og 71 Huse.

Indbyggere: 598. Foruden det almindelige Landboerhverv drives noget Fiskeri fra Vangsaa Fiskerleie.

Vang og Torup Sogne høre under Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Tisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 2den Vgkds. 5te Udskrivningskreds 571de (Vang) og 572de (Torup) Lægd. Sognene danne een Commune og eet Sognefogeddistrict. Vang Kirke tilhører Eierne af Diernæs. Pastoraatet har et ikke ubetydeligt Legat, nemlig Magister Gjødens til værdige Trængende, der eier en Gaard i Vang paa 5 Tdr. Htk. og en Capital af 400 Rd., og som i Forening med et senere af Pastor Madelung stiftet mindre Legat paa 200 rd. har gjort det muligt, at Paaligning af Bidrag til Sognets Fattige hidtil har kunnet undgaaes.

Vang Kirke er opført af tilhugne Kampesteen, uden Taarn og Hvælvinger; i denne er begravet den over hele Thyland bekjendte og i flere Skrifter omtalte Mads Badskjær, som døde 1761, 87 Aar gl. Han besad ualmindelig Indsigt i Lægekunstens forskjellige Grene og fuldførte mange heldige Kure baade i og udenfor Thy, endog paa langt bortliggende Steder, hvorfra han blev søgt. Torup Kirke blev nedbrudt 1794, da den var saagodtsom tilføgen af Flyvesand. Ved dens Dør har staaet en mærkværdig Runesteen, som var hidført fra en Høi øst for Kirken, hvor den var reist til Minde om en Høvding, Tuki Englænder, der blev dræbt paa Usuhede (N. M. Petersen Danmarks Historie i Hendenold III. 279, Rafn Runeindsk. i Piræus, S. 216). Denne Runesteen var dog allerede borte for 100 Aar siden, da Danske Atlas udkom, og er senere forgjæves blevet eftersøgt af det oldnordiske Selskab. Paa en til Sognet hørende Hollm i den nu udtørrede Sjørring=Sø findes det 160 Skridt lange og 80 Skridt brede Voldsted af en gammel Borg, Færgeborg, om hvilken dog ingen historiske Efterretninger ere opbevarede. I Vaabenhuset ved Vang Kirke staaer en velbevaret Runesteen, som er funden paa Sjørring Mark. (Om denne see Thorsen I. S. 7 og Stephens C. 745, hvor den læses saaledes: Osa sati stin ponsi iftir Oumuta, uir sin, is uar himpiki Inulfs).

Diernæs var i Middelalderen en anselig Herregaard, som 1373 blev pantsat af sin daværende Eier til Kong Valdemar Atterdag for 116 Mark Sølv og 1406 overdraget Dronning Margrete. Tæt ved Sjørring=Sø sees Voldstedet af det gamle Dyærnæs.

Nystrup har været en Hovedgaard, der i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede tilhørte Familien Blik.

Blandt de flere Byer, der i Vang Sogn skulle være ødelagte af Sandflugt, nævnes Rækkeby.

Prof. A. S. Ørsted har givet følgende Beskrivelse af Torup eller Tvorup Plantage ("Om Skovanlæg paa Heder og Klitter i Jylland" i Tidsskrift for populaire Fremstillinger af Naturvidenskaberne, 4de Række I.

S. 105): " her findes et stort Indsand eller en ældre, nu dæmpet Flyvesandsstrækning, hvor de graagrønne Klitbakker indtager hele Landet mellem den udtørrede Sjørring=Sø og Havet. Man seer her fra Topen af Klitbakkerne ud over en Egn, der overalt bærer tydelige Spor af de umaadelige Omvæltninger og Forstyrrelser, som ere foraarsagde ved Sandflugten. Flyvesandet har her i tidligere Tider væltet ind over Landet, bredt sig over Marker og Vaaningshuse og tvunget Befolkningen til stadigt at flytte længere mod Øst. Nord for Plantagen sees Ruinerne af Tvorup Kirke, og man veed, at Tvorup By har ligget lige saa langt vest for Kirken, som den nu ligger øst for Ruinen. Man seer ud over en Egn, hvis amnge Oldtidsminder tyde paa, at Landet i gammel Tid har været langt mere skikket til Beboelse end nu. Evne til at træde virksomt op mod Naturen. Sandflugten er nu overalt dæmpet, tildeels endog beplantet med Træer, og ved Udtørringen af Sjørring Sø ere 1600 Tdr. Land indvundne til Eng og Ager."

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Vesløs Sogn,

Annex til Øsløs og Arup, omgivet af disse Sogne, Tømmerby S. og den under Navnet Vesløs Veile betegnede Vig af Liimfjorden. Kirken, paa Sognets Vestside ved Stranden, $2\frac{1}{4}$ M. n.o. for Thisted i lige Linie og $\frac{3}{4}$ M. n. for Feggesunds=Førge. Arealet, 1910 Tdr. Land, er temmelig jevnt med middelgode Jorder. Paa Storholmen midt i Veilen er fælles Græsgang for Sognets Faar. Htk. 82 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byen Vesløs med Kirke (uden Taarn og Hvælvinger) og Skole; Hovedgaarden Vesløsgaard med $25\frac{1}{2}$ Td. Htk og 540 Tdr. LAnd (hertil nogle Huse tilsammen af 2 Tdr. Htk., Vesløs Kirke og et Teglværk); Gdne. Aledrshvile og Oddegaard (2 G.) ialt i Sognet 21 G. og 26 H., hvoraf 2 G. og 14 H. udenfor Byen.

Indvaanere: 329. Om Erhvervet gjælder hvad anført er under Hovedsognet.

Sognet hører under de samme Administrativ=Inddelinger som Hovedsognet; 1ste Vgkds. Amtets 11te Lægd. Kirken tilhører Eierinden af Vesløsgaard.

Vesløsgaard er en meget gammel adelig Sædegaard, som tidligere længe tilhørte Familierne Glob og Krabbe. I forrige Aarhundrede tilhørte den Familien Berregaard som en Deel af Stamhuset Kjølbygaard i Hillerslev Herred, der senere er nedlagt og substitueret med en Fideicommisscapital. De nuværende Hovedbygninger ere alle opførte i de sidste 20 Aar. I Havens nordostlige Ende findes en næsten cirkelrund Høi af c. 25 Alens Diameter, omgivet af Grave, omtrent 20 Alen brede. Paa andre Steder i Haven findes ogsaa Spor af Grave. Ved Gravning i Haven er der fundet Grundsteen og Muurværk, som tyde paa, at den gamle Gaards Bygninger have staaet længere mod Øst.

Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875

Vesløvs Sogn,

Annex til Øsløs og Arup, omgivet af disse Sogner, Tømmerby S. og den under Navnet Vesløvs Veile betegnede Vig af Liimfjorden. Kirken, paa Sognets Vestside ved Strande, $2\frac{1}{4}$ M. n. o. for Thisted i lige Linie og $\frac{3}{4}$ M. n. for Feggesunds=Færge. Arealet, 1910 Tdr. Land, er temmelig jevnt med middelgode Jorder. Paa Storholmen midt i Veilen er følles Græsgang for Sognets Faar. Htk. 82 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byen Vesløvs med Kirke og Skole; Hovedgaarden Vesløvsgaard med $25\frac{1}{2}$ Td. Htk. og 540 Tdr. L. (hertil nogle Huse tilsammen af 2 Tdr. Htk., Vesløvs Kirke og et Teglværk); Gaardene Aldershvile og Oddegaard (2 G.). I alt i Sognet 21 Gaarde og 41 Huse, hvoraf 2 G. og c. 30 H. udenfor Byen.

Indbyggere: 369. Om Erhvervet gjælder anført er under Hovedsognet.

Sognet hører til de samme Administrationsinddelinger som Hovedsognet; 1ste Vgkds. 5te Udskrivningskreds 552de Lægd. Kirken tilhører Eieren af Vesløvsgaard.

Vesløvs Kirke er opført af Kampesteen, uden Taarn og Hvælvinger.

Vesløvsgaard er en meget gammel adelig Sædegaard, som tidligere læge tilhørte Familierne Glob og Krabbe. I forrige Aarhundrede tilhørte den Familien Berregaard som en Deel af Stamhuset Kjølbygaard i Hillerslev Herred, der senere er nedlagt og substitueret med en Fideicommisscapital. De nuværende Hovedbygninger ere alle opførte i de sidste 30-40 Aar. I Havens nordøstlige Ende findes en næsten cirkelrund Høi af c. 25 Alens Diameter, omgivet af Grave, omtrent 20 Alen brede. Paa andre Steder i Haven findes ogsaa Spor af Grav. Ved Gravning i Haven er der fundet Grundsteen og Muurværk, soom tyde paa, at den gamle Gaards Bygninger have staaet længere mod Øst. Gaarden tilhører nu Hr. Nørgaard.

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Vester=Vandet Sogn

omgivet af Annexet Øster=Vandet og Nors S. samt Hundborg H. og Vesterhavet. Kirken, paa Sognets Sydostside, $1\frac{1}{4}$ M. n. v. for Thisted. Arealet, 6247 Tdr. Land, har betydelige Strækninger Klitter og Hede, er i sin østlige Deel temmelig høitliggende, med jevnt affald mod Nors=Sø mod n. o. og Vester=Vandet=Sø $\frac{1}{2}$ M. lang og $\frac{3}{8}$ M. bred mod s. v. I Jordblandingen findes megen og stærk Leer, paa sine Steder med Rødleer, Kalk og Ahl i Underlaget. Htk. 127 Tdr. A. og E. og 4 Tdr. Msk.

I Sognet: Byerne Vester=VAndet med Kirke, Skole og Præstegaarden Agerholm; Klitmøller, beliggende ved en lille Bugt af Hvet; Fiskerleie og Ladeplads, Toldcontrolleurbolig, Skole, 2 Vind= og 2

Vandmøller, 80 Huse. Særskilt benævnte Gaarde ere Nebel, Vester=Skaarup, Bleghule og Vilsbøl. Ialt i Sognet 22 G. og 104 H., hvoraf 14 G. og 20 H. udenfor Byerne.

Indvaanere: 687. Agerbrug er Beboernes Hovederhverv undtagen i Klitmøller, hvor der, foruden 3 Handelsmænd, 2 Møllere og 1 Strandcontrolleur, næsten ikke boe Andre end Søfolk og Fiskere. Fiskeriet drives dog ikke med Kraft, da alle de unge og raske Folk fare tilsøes, deels med de 3 til Byen hørende Fartøier, deels fra Thisted og andre Steder. Et Par Mænd oppe paa Landet søge Bierhverv ved Fiskeri i Vester=Vandet= og Nors=Søer. Ved Klitmøller er Redningsstation.

Sognet hører under Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted). Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 2den Vgkds. Amtets 24de Lægd. I Forening med Annexet Øster=VAndet udgjør Sognet een Commune (kun at Klitmøller danner en særskilt Skolecommune). Kirken tilhører Beboerne. Præstekaldets Reguleringssum er 864 Rd. Præstegaarden Agerholm har c. 6 Tdr. Htk., 50 Tdr. Land Ager, en ubetydelig Eng og endeel Klitskifter. En Capitalformue af 2700 Rd. er indvundet ved Salg af Mensalgods.

I Vester=Vandet Kirke, som er uden Taarn og Hvælvinger (undtagen i Choret), ligger en Krabbe med Kone begravet. Denne var Eier af Nebel og døde 1550 (i Hofmans Efterretn. om danske Adelsm. II. Tab. ved S. 201 nævnes Kjeld Krabbe til Nebel, gift med Susanne Lykke). Krabbe og Kone ere afbildede i ridderlige Dragter paa Ligstenene over dem. Et rødt Marmor=Epitaphium over Michel Michelsen Langballe til Nebel, død 1711. Nebel har engang været en ikke ubetydelig Herregaard, men, ædelagt af Sandflugt, har den maattet flyttes 3 Gange. Det gamle Nebel blev allerede i Aaret 1376 af Biskop Svend af Børglum og endeel Riddere og udnævnte Voldgiftsmænd tilkjendt Ebbe Strangesens Enke Elina og benævntes da Nybbyl (rettere Ny Boel), jfr. Suhms Danm. Hist XIV, S. 31 flg. Agersbøl og Vilsbøl vare tidligere Bønderbyer, der nu for den største Deel ere ødelagte af Sandflugten.

Klitmøller, saaledes kaldet efter 4 derliggende Møller, hvoraf de 2, der ere Vandmøller, drives af en lille Aa, som kommer fra Vester=Vandet=Sø, er et eiendommeligt Etablissement mellem de golde Klitter, som constratere besynderligt med de teglhængte og velvedligeholdte Huse. Herfra drives endnu nogen Handel af de saakaldte Skudeeiere, der ifølge en gammel Rettighed maae opkjøbe Landets Producter og igjen udsælge i større Partier de griovere Varer, som de paa egne Skibe*) hjemføre. Paa denne Maade blev forhen herfra dreven ligesaa megen om ikke mere Handel end da fra Thisted Kjøbstad. Der var saaledes i Aaret 1769 14-15 saadanne Skuder (D. Atl. V. S. 445); hvilket Antal i Begyndelsen af dette Aarhundrede var aftaget til 9 (Aagaards Beskrivelse af Thy S. 165), i 1841 var atter formindsket til 6 (Thisted Amts Beskrivelse af Djørup S. 396) og nu, som foranført, kun er 3. Foruden Besværligheden af Skibenes Losning og Landsætning er det især Aabningen af Agger=Canalen, der har saameget indskrænket denne Handel, idet det nu er ulige lettere at føre Varerne till Thisted, hvis gode Havn nu endmere opmuntrer dertil.

Til Vester= og Øster=Vandet Pastorat høre adskillige Legater: 1) til Trængende af Poul Olufsen Dragxbæks FAMILIE, bestaaer af et Fæstehuus og 250 Rd.; 2) til Vester= og Øster=Vandet Skolevæsen, et Fæstested med 1½ Td. Htk. og omtrent 1900 Rd.; 3) til Klitmøllers Skolevæsen omtrent 1300 Rd.; 4) til Pastoratets Fattigvæsen 2 Huse og omtrent 2600 Rd. De fleste og største Legater ere stiftede af

Provstinde Riber og Provstinde Eeg, hvis Mænd døde som Sognepræster her. Mindre Legater af Peder Bendixen, Lars Knakkegaard, Peder Knakkegaard og Peder Krogh, Alle af Pastoratet.

*) Disse Skibe, de saakaldte Skuder, ere smaae Skibe paa 2-400 Tønder, der, da de ikke kunne ligge ved Vesterhavets aabne Strand, naar Havet oprøres, ere indrettede til at kunne sættes paa Land af Bølgerne, naar de have losset. Om den besværlige Fremgangsmaade ved Losningen og Landsætningen see Aagaards Beskrivelse S. 32 og 33. Deres Fart er især paa Norge og Hamborg.

Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875

Vester=Vandet Sogn,

omgivet af Annexet Øster=Vandet og Nors S. samt Hundborg H. og Vesterhavet. Kirken, paa Sognets Sydostside, $1\frac{1}{4}$ M. n. v. for Thisted. Arealet, 6247 Tdr. Land, har betydelige Strækninger Klitter og Hede, er i sin østlige Deel temmelig høitliggende, med jevnt Affald mod NorsOSø mod n. o. og Vester=Vandet=Sø, $\frac{1}{2}$ M. lang og $\frac{3}{8}$ M. bred mod s. v. I Jordblandingen findes megen og stærk Leer, paa sine Steder med Rødleer, Kalk og Ahl i Underlaget. Htk. 127 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byerne Vester=Vandet med Kirke, Skole Veirmølle og Præstegaarden Agerholm; Klitmøller, beliggende ved en lille Bugt af Havet, Fiskerleie og Ladeplads, Toldcontrolleurbolig, Skole, Stampemølle og 2 Vandmøller, 80 Huse. Særskilt benævnte Gaarde ere Nebel, Vester=Skaarup eller Skaarupgaard, Bleghule og Vilsbøl. Ialt i Sognet 29 Gaarde, 83 Huse med og 24 uden Jord, hvoraf 14 G. og 73 H. udenfor Byerne.

Indbyggere: 700. Agerbrug og Fiskeri er Beboernes Hovederhverv.

Sognet hører under Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 2den Vgkds. 5te Udskrivningskreds 567de Lægd. I Forening med Annexet Øster=Vandet danner Sognet een Commune (kun at Klitmøller danner en særskilt Skolecommune). Kirken tilhører Tiendeyderne. Til Øster= og Vester=Vandet Pastorat høre adskillige Legater: 1) til Trængende af Poul Olufsen Draxbæks Familie, bestaaer af et Fæstehuus og 250 Rd.; 2) til Vester= og Øster=Vandet Skolevæsen, et Fæstested med $1\frac{1}{2}$ Tdr. Htk. og omtrent 1900 Rd.; 3) til Klitmøllers Skolevæsen omtrent 1300 Rd.; 4) til PASTORATETS Fattigvæsen 2 Huse og omtrent 2600 Rd. De fleste og største Legater ere stiftede af Provstinde Riber og Provstinde Eeg, hvis Mænd døde som Sognepræster her. Mindre Legater af Peder Bendixen, Lars Knakkegaard, Peder Knakkegaard og Peder Krogh, Alle af Pastoratet.

I Vester=Vandet Kirke, opført af hugne Steen, som er uden Taarn og Hvælvinger (undtagen Choret), ligger en Krabbe med Kone begravet. Denne var Eier af Nebel og døde 1550 (i Hofmans Efterretn. om danske Adelsm. II. Tab. ved S. 201 nævnes Kjeld Krabbe til Nebel, gift med Susanne Lykke). Krabbe og

Kone ere afbildede i ridderlige Dragter paa Ligstenene over dem. Et rødt Marmor=Epitaphium over Michel Michelsen Langballe til Nebel, død 1711.

Nebel har engang været en ikke ubetydelig Herregaard, men, ødelagt af Sandflugt, har den maattet flyttes 3 Gange. Det gamle Nebel blev allerede i Aaret 1376 af Biskop Svend af Børglum og endeel Riddere og udnævnte Voldgiftsmænd ilkjendt Ebbe Strangesens Enke Elina, og benævnes da Nybbyl (rettere Ny Boel), jfr. Suhms Danm. Hist. XIV. S. 31 flg. 1546 nævnes Kjeld Krabbe til Nebel, der vilde fratage Vester=Vandet Kirke St. Nilaus Mølle, der hørte til Kirken. Agersbøl og Vilsbøl vare tidligere Bønderbyer, der nu for den største Deel ere ødelagte af Sandflugten.

Klitmøller, saaledes kaldet efter 4 derliggende Møller, hvoraf de 2, der ere Vandmøller, drives af en lille Aa, som kommer fra Vester=Vandet Sø, er et eiendommeligt Etablissement mellem de golve Klitter, som contrastere besynderligt med de teglhængte og velvedligeholdte Huse. Herfra drives endnu nogen Handel af de saakaldte Skudeeiere, der ifølge en gammel Rettighed maae opkjøbe Landets Producter og igjen udsælge i større Partier de grovere Varer, som de paa egne Skibe*) hjemføre. Paa denne Maade blev forhen herfra dreven ligesaa megen om ikke mere Handel end da fra Thisted Kjøbstad. Der var saaledes i Aaret 1769 14-15 saadanne Skuder (D. Atl. V. S. 445), hvilket Antal i Begyndelsen af dettete Aarhundrede var aftaet til 9 (Aagaards Beskrivelse af Thy S. 165), i 1841 var atter formindsket til 6 (Thisted Amts Beskrivelse af Djørup S. 396) og nu, som foranført, kun er 3. Foruden Besværligheden af Skibenes Losning og Landsætning er det især Aabningen af Agger=Canalen, der har saameget indskrænket denne Handel, idet det nu er ulige lettere at føre Varerne til Thisted, hvis gode Havn nu endmere opmuntrer dertil.

*) Disse Skibe, de saakaldte Skuder, ere smaae Skibe paa 2-400 Tønder, der, da de ikke kunne ligge ved Vesterhavets aabne Strand, naar Havet oprøres, ere indrettede til at kunne sættes paa Land af Bølgerne, naar de have losset. Om den besværlige Fremgangsmaade ved Losningen og Landsætningen see Aagaards Beskrivelse S. 32 og 33. Deres Fart er især paa Norge og Hamborg.

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Øsløs Sogn

omgivet af Annexsognene Vesløs og Arup, Tømmerby S. og Liimfjorden, med dens Vig, Bygholm Veile. Kirken paa Sognets Sydvestside, 1 M. n. o. for Feggesund, 2½ M. n. v. for Løgstør og ligesaa langt n. o. for Thisted. Arealet, 2826 Tdr. Land, er høitliggende med Skraaning mod Øst og Vest. Boniteten er sandblandet Muld med Rødsand i Underlaget. En stor Strækning østlig i Sognet har kun en tynd, lyngsprungen Skorpe og store Stene. Skjøndt den tidligere alene benyttedes til Græsning, blive de dertil mere egnede Steder dog nu efterhaanden opdyrkede. Htk. 106 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byen Øsløs med Kirke (med Taarn, uden Hvælvinger), Præstegaard og Skole, Skaarup, en Række af Huse kaldet Skippergaden; Avlsgaarden Søndergaard, 11 Tdr. Htk., Bisgaard og Hjortholms Vandmølle. Ialt i Sognet 38 G. og 79 H., hvoraf 2 G. og 24 H. udenfor Byerne.

Indvaanere: 571. Jordbrug er Hovederhvervet. Endeel Beboere have store Baade, som kaldes Kaage, hvormed de seile til Kjøbstæderne ved Liimfjorden, medtagende herfra Bøndernes Producter. I Fjorden fiskes nogle Aal og Sild. Aalen stanges eller fanges med Garn. Fiskene afsættes til Sognebeboerne. Lidt Humle avles.

Sognet hører under Hanherrerdernes Jurisdiction (Skjerpinggaard) og Lægedistrict (Kjettrup) samt Thisted Amtstuedistrict; 1ste Vgkds. Amtets 9de Lægd. I Forening med Annexsognene Vesløs og Arup een Commune. Kirken tilhører en Privatmand. Præstekaldets Reguleringssum er 1355 Rd. Præstegaardens Hartkorn er 5 Tdr. 5 Skp. 3 Fdk. ½ Alb. Arealet kan ikke opgives. Alt Annexgodset er solgt.

Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875

Øsløs Sogn,

omgivet af Annexsognene Vesløs og Arup, Tømmerby S. og Liimfjorden, med dens Vig, Bygholms Veile. Kirken, paa Sognets Sydvestside, 1 M. n. o. for Feggesund, 2½ M. n. v. for Løgstør og ligesaa langt n. o. for Thisted. Arealet, 2826 Tdr. LAnd, er høitliggende med Skraaning mod Øst og Vest. Beskaffenheden er sandblandet Muld med Rødsand i Underlaget. En stor Strækning østlig i Sognet har kun en tynd, lyngsprungen Skorpe og store Stene. Skjønt den tidligere alene benyttedes til Græsning, blive de dertil mere egnede Steder dog nu efterhaanden opdyrkede. Htk. 106 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byen Øsløs med Kirke, Præstegaard og Skole, Skaarup, en Række Huse kaldet Skippergaden; Avlsgaarden Søndergaard, 11 Tdr. Htk., Bisgaard og Hjortholms Vandmølle. Ialt i Sognet 34 Gaarde og 115 Huse, hvoraf 2 G. og c. 50 H. udenfor Byerne.

Indbyggere: 691. Jordbrug er Hovederhvervet. Endeel Beboere have store Baade, som kaldes Kaage, hvormed de seile til Kjøbstæderne ved Limmfjorden, medtagende herfra Bøndernes Producter. I Fjorden fiskes Aal og Sild. Aalen stanges eller fanges med Garn. Fiskene afsættes til Sognebeboerne. Lidt Humle avles.

Sognet hører under Hanherredernes Jurisdiction (Skjerpinggaard) og Lægedistrict (Kjettrup) samt Thisted Amtstuedistrict; 1ste Vgkds. 5te Udskrivningskreds 551de Lægd. I Forening med Annexsognene Vesløs og Arup een Commune. Kirken tilhører en Privatmand.

Øsløs Kirke er opført af Kampesteen, med Taarn, uden Hvælvinger.

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Østerild Sogn,

Annex til Hundstrup og Hjørdemaal, omgivet af disse Sogne, Vesterhan Herred og Liimfjorden. Kirken, paa Sognets Sydostside, $1\frac{3}{4}$ M. n. o. for Thisted. Arealet, 4852 Tdr. LAnd, er fladt og jevnt, udsat for Oversvømmelse. Jordernes Bonitet er meget forskelligartet, bedst mod Syd ved Hovsør, og mindre god mod Nord, hvor en stor Deel af Sognet optages af Hede og Krat. Sognet gennemskæres paa 1 Miils Distance af Thisted=Aalborg Landevei. Htk. 130 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byerne Østerild ved fornævnte Landevei, henved 100 Gaarde og Huse meget spredt beliggende, ed Kirke (med Taarn, men uden Hvælvinger), Skole og Kro, Hovsør (Hoxer) og Tovsig; Gdne. Abildhave og Vestergaard. Ialt i Sognet 36 G. og 86 H., hvoraf 2 G. og 4 H. udenfor Byerne.

Indvaanere: 640. Foruden det almindelige Landboerhverv drives noget Fiskeri, og Muur- og Kalksteen brændes.

Sognet hører under Hillerslev=Hundborg Herreders Jurisdiction (Thisted), Thisted Amtstue= og Lægedistrict; 1ste Vgkds. Amtets 18de Lægd. I Forening med Hovedsognet Hundstrup danner det een Commune. Kirken tilhører Beboerne.

Hovsør, der ligger ved Indløbet til en smal Vig, i Danske Lods benævnet Lønnerup=Fjord, har mellem 2 udskydende Rev en Havn paa 9 Fod, der endnu i Midten af forrige Aarhundrede og maaskee senere var Vinterhavn for Thisted, men som nu, efter at Thisted selv har erholdt en Havn, kun lidet benyttes. Havnen gav Anledning til, at Borgere fra Thisted i det 15de og Begyndelsen af det 16de Aarhundrede toge Bopæl i Hovsør, og i Danske atlas citeres et Privilegium fra 1532, hvorefter "Borgerne i Hofsøe udi Thy skulde være skatfrie i fem Aar, efterdi de nu bygge og byggende vorde udi Hofsøe, og paa det de komme til Næring og Biering og opbygge samme By." Som det allerede ved at omtale Kjøbstaden Thisted er nævnt, blev Hoxør, som den da kaldes, allerede i Aaret 1542 atter frakjendt den Kjøbstadsret, som fornævnte Privilegium synes at hjemle den. Naar Byen og Havnen i "Danske Lods" og flere Steder benævnes Hoxer, da synes denne Skrivemaade af en altfor fremmed Form, og, som man let kan slutte, aldeles ikke stemmende med Thyboernes brede Udtale (Hwosser). Navnet er uden Tvivl sammensat af Hov (Byen Hov og Bankestrækningen Hovaas ligge begge i Nærheden) og Øre, der betegner Beliggenhed paa et Næs i Fjorden.

Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875

Østerild Sogn,

Annex til Hunstrup og Hjørdemaal, omgivet af disse Sogne, Vesterhan Herred og Liimfjorden. Kirken, paa Sognets Sydostside, 2 M. n. o. for Thisted. Arealet, 4852 Tdr. LAnd, er fladt og jevnt, udsat for Oversvømmelse. Jordernes Beskaffenhed er meget forskelligartet, bedst mod Syd ved Hovsør, og

mindre god mod Nord, hvor en stor Deel af Sognet optages af Hede. Sognet gennemskjæres paa 1 Miils Distace af Thisted=Aalborg Landevei. Htk. 130 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byerne Østerild ved fornævnte Landevei, med Kirke, Skole, Kro og Veirmølle, Hovsør (Hoxer) og Tovsig; Gaardene Abildhave, Vestergaard, Spanggaard, Søndergaard, DAgaard og Abildgaard. Ialt i Sognet 34 Gaarde, 74 Huse med og 24 uden Jord, hvoraf 120 G. og H. udenfor Byerne.

Indbyggere: 731. Foruden det almindelige Landboerhverv drives noget Fiskeri, og Muur- og Kalksteen brændes.

Sognet hører til de samme Administrationsinddelinger som Hovedsognet; 1ste Vgkds. 5te Udskrivningskreds 557de Lægd. I Forening med Hovedsognet Hunstrup danner det een Commune. Kirken tilhører Sognebeboerne.

Om Kirken see foran Hovedsognet.

Hovsør, der ligger ved Indløbet til en smal Vig, i Danske Lods benævnet Lønnerup=Fjord, har mellem 2 udskydende Rev en Havn paa 9 Fod, der endnu i Midten af forrige Aarhundrede og Maaskee senere var Vinterhavn for Thisted, men som nu, efterat Thisted selv har faaet en Havn, kun lidet benyttes. Havnen gav Anledning til, at flere Borgere fra Thisted i det 15de og Begyndelsen af det 16de Aarhundrede toge Bopæl i Hovsør, og i Danske Atlas citeres et Privilegium fra 1532, hvorefter "Borgerne i Hofsøe udi Thy skulde være skatfrie i fem aar, efterdi de nu bygge og byggende vorde udi Hofsøe, og paa det de komme til Næring og Biering og opbygge samme By." Som det allerede ved at omtale Kjøbstaden Thisted er nævnt, blev Hoxør, som den da kaldes, allerede i Aaret 1542 atter frakjendt den Kjøbstadsret, som fornævnte Privilegium synes at hjemle den. Naar Byen og Haven i "Danske Lods" og flere Steder benævnes Hoxer, da synes denne Skrivemaade af en altfor fremmed Form, og, som man kan slutte, aldeles ikke stemmende med Thyboernes brede Udtale (Hwosser). Navnet er uden al Tvivl sammensat af Hov (Byen Hov og Bankestrækningen Hovaas ligge begge i Nærheden) og Øre, der betegner Beliggenhed paa den lave sandede Fjordbred.

Trap: Thisted amt. 1. udg. 1858

Øster=Vandet Sogn,

Annex til Vester=Vandet, omgivet af dette S. Nors og Skinnerup S. samt Hundborg Herred. Kirken i Sognets Midte, $\frac{3}{4}$ M. n. v. for Thisted. Arealet, 1956 Tdr. Land, er temmelig høitliggende, undtagen mod Syd, og har enndeel Sandflugt. Boniteten er omtrent den samme som i Hovedsognet, dog findes Leret paa flere Steder mere muldblandet. Htk. 113 Tdr. A og E.

I Sognet: Byerne Øster=VAndet med Kirke (uden Taarn og Hvælvinger) og Skole, og Holme; nogle Huse kaldet Hjardalshuse; Avlsgaarden Tøfting; Sandgaardene (2 G.) Ialt i Sognet 13 G. og 12 H., hvoraf 4 G. og 10 H. udenfor Byerne.

Indvaanere: 187. Agerdyrkning er Hovederhvervet. En Mand i Sognet har i flere Aar dyrket Havevæxter i det Større.

Sognet hører under de samme Administra=Inddelinger som Hovedsognet; 2den Vgkds. Amtets 26de Lægd. Kirken tilhører 3 private Mænd i Fælledsskab.

Trap: Thisted amt. 2. udg. 1875

Øster=Vandet Sogn,

Annex til Vester=VAndet, omgivet af dette S., Nors og Skinnerup S. samt Hundborg H. Kirken i Sognets Midte, $\frac{3}{4}$ M. n. v. for Thisted. Arealet, 1956 Tdr. Land, er temmelig høitliggende, undtagen mod Syd, og har endeel Sandflugt. Beskaffenheden er omtrent den samme som i Hoovedsognet, dog findes Leret paa flere Steder muldblandet. Htk. 113 Tdr. A. og E.

I Sognet: Byerne Øster=Vandet med Kirke og Skole, og Holme; nogle Huse kaldet Hjardalshuse; Avlsgaarden Tøfting; Sandgaardene (2 G.). Ialt i Sognet 15 Gaarde, 19 Huse med og 5 uden Jord, hvoraf 11 G. og 19 H. udenfor Byerne.

Indbyggere: 253. Agerdyrkning er Hovederhvervet. En MAnd i Sognet har i flere Aar dyrket Havevæxter i det Større.

Sognet hører under de samme Administrationsinddelinger som Hovedsognet; 2den Vgkds. 5te Udskrivningskreds 566de Lægd. Kirken tilhører 4 private Mænd i Fællesskab med nogle Tiendeydere.

Øster=Vandet Kirke er opført af hugne Kampesteen, uden Taarn og Hvælvinger.